Z NEJSTARŠÍ HISTORIE

České pomezí od krkonošských hor daleko do země pokrýval za pradávna hustý les, kterým vedly dvě cesty ze země, jedna směrem na Trutnov, druhá na Náchod. V tomto rozsáhlém lese stál na návrší hrad Miletín. V jeho nejbližším okolí se na severozápadě vypínal hrad Pecka, na severu na úpatí Zvičiny Kamenný hrádek a na jihovýchodě hrad Vřešťov a Hustiřany.

Červená Třemešná

Tento hrad náležel k hradecké župě, v níž vládl v 10. století Slavník, otec sv. Vojtěcha, jako vrchní dědičný župan sídlem na hradě Ljubici (Libici). Hrad Miletín náležel českým knížatům, kteří se zdržovali se svým dvorem na něm i v jeho okolí se zvláštním zalíbením.

Ačkoli rozsáhlý, hustý les byl zemi hradbou proti nepřátelským vpádům, přece ji neubránil. Polský král Boleslav vtrhl se svým vojskem roku 1108 do Čech průchodem u Náchoda. Roku 1110 vtrhl do Čech znovu průchodem u nynějšího Trutnova, táhl až za Chlumec k Labi, ale z nedostatku zásob se vrátil zpět. České vojsko se pustilo za ním. Ke srážce došlo na potoce Trotině u Miletína. Polané však útok odrazili a ještě s hojnou kořistí odešli ze země.

První zmínky o hradu Miletíně pocházejí z roku 1124. Bamberský biskup Otto Svatý chtěl podle příkladů biskupů Bonifáce a Vojtěcha hlásat pohanským Pomořanům sv. evangelium. Za tím úmyslem se na vyzvání polského knížete Boleslava III. vydal 19. dubna 1124 na cestu. Český kníže Vladislav se s ním osobně seznámil na sněmu v Bamberku a pak se mu postaral o bezpečný průvod a slušné ubytování na cestě po Čechách. Biskup přišel přes Šumavu do Prahy a odtud cestoval dále na Miletín. V Miletíně jej kníže Vladislav slavně uvítal, hojně obdaroval a dal ho dále doprovodit. Po jeho odchodu se Vladislav na miletínském hradě dlouho nezdržel, neboť Vánoce toho roku slavil na Zbečně. Odtud se nemocen dal převézt na Vyšehrad. Tam ho na zpáteční cestě z Pomořan těžce nemocného navštívil roku 1125 biskup Otto a stal se jeho posledním zpovědníkem. Vladislav zemřel 12. dubna 1125.

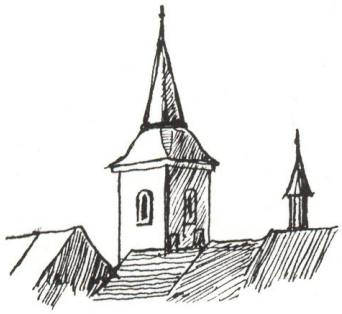

Miletín

Také kníže Soběslav, nástupce Vladislava, se rád zdržoval na hradě Miletíně a v jeho okolí. Stavěl a opevňoval v tomto kraji, jak Kosmas vypravuje, hrady, aby chránil kraj proti nepřátelským vpádům. Roku 1139 byl se svým dvorem na svém hradě Chvojně (dnešní Dvůr Králové) a stavěl na blízku hrad Hostýn, na němž ještě nedostavěném 14. února 1140 v náručí své choti Adléty zemřel.

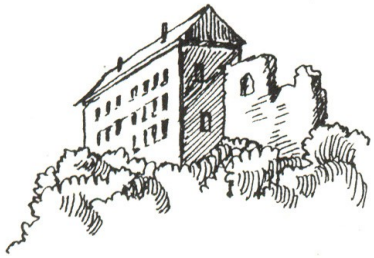

Pecka

Buď Vladislav II., anebo jeho nástupce upsal hrad Miletín jednomu ze svých věrných dvořenínů, neboť hrad ke konci 12. století náležel šlechtickému rodu. Z tohoto rodu se zachovalo jméno pouze jednoho muže Zbraslava, který byl královským číšníkem v Čechách v letech 1228 - 1238. Po jeho smrti přešel hrad Miletín na jeho manželku Domaslavu, která se svolením krále Václava I. v přítomnosti hojného panstva dne 19. října 1241 v klášteře minoritů v Hradci Králové darovala hrad Miletín se vším příslušenstvím německému řádu špitálních bratří jeruzalémských P. Marie. Řád německých rytířů počal hned vedle

hradu na východní straně stavět klášter. Toho času hrad Pecku drželi páni z Jablonce, hrad Vřešťov a Hustiřany páni odtud zvaní. Kamenný hrádek pod Zvičinou byl již zbořen. Tento hrad v hustém lese byl bez pochyby sídlem rytíře Zbyhoně – loupežníka, který v okolí zle řádil, a proto byl i s hradem zahuben.

Obec Červená Třemešná se datuje již roku 1238. Dokud byl v Miletíně klášter německých rytířů, byl kostel v Červené Třemešné farním a podle popisu pražské diecese náležel v letech 1344 - 1350 k hradeckému arcijáhenství a děkanátu a měl i svého faráře. To jsou jediné zprávy o obci do roku 1420. Dále je známo, že do roku 1626 patřila Červená Třemešná pánům z Miletínka a od roku 1626 po smrti Petra Škopka, měla Červená Třemešná a Miletínek tytéž pány, co vládli v Miletíně.

ŽIVOT OBCE A OKOLÍ OD DOBY HUSITSKÉ AŽ DO BITVY NA BÍLÉ HOŘE (1420 – 1620)

Po upsání Miletína Benešovi z Chústníka si podržel v klášteře duchovní správu řád německých rytířů. Na tvrzi Miletínku seděl Diviš Bořek, jeden ze šesti synů Diviše Mrzáka. Diviš Bořek z Miletínka se přidal k novému Husovu učení stejně jako Aleš Vřešťovský. Oba se spojili s Benešem Mokrovouským a jinými sousedními zemany. Když pražané a táborité po krvavé bitvě na Vítkově a pod Vyšehradem roku 1420 zahnali vojsko krále Zikmunda na Moravu a táhli za nimi i dále, zmocnili se královských měst Dvora Králové, Jaroměře a Trutnova. Na tomto tažení vypálili opatovický a pardubický klášter. Brzy potom vtrhla slezská knížata přes Broumov do Čech, aby podle Zikmundova rozkazu vyhubili kacíře „ohněm i mečem.“ Miletínsko bylo těchto krvavých bojů zatím ušetřeno.

V Hradci Králové byl roku 1422 za purkrabího ustanoven Diviš Bořek z Miletínka. Nějaký čas měl v rukou správu i jeho bratr Jetřich, neboť Diviš Bořek táhl roku 1423 na Moravu. Zanedlouho přitáhl Žižka se svým vojskem i do hradeckého kraje. Město Hradec se vzdalo a Jetřicha z Miletínka vyhnalo. Dne 20. dubna 1423 obsadil Žižka se svým vojskem Gothard u Hořic, kde ho však přepadli páni v čele s Čeňkem z Vartenberka a z Veselí. Ačkoli byli silnější, byli Žižkou poraženi.

Řeholníci v miletínské klášteře po této události nemeškali a záhy se před Žižkou a jeho vojskem ukryli. Utekli tajně v noci z kláštera do Pecky.

Po vítězství u Hořic Žižkovo vojsko vtrhlo i na miletínský klášter, který zbořilo. Klášter již nikdy nepovstal ze zřícenin a zašel. Ani řeholníci se více nenavrátili a duchovní správy se ujali kněží podobojí. Miletín pak připadl Diviši Bořkovi z Miletínka. Ten byl na sněmu v Praze dne 1. listopadu 1423 zvolen za jednoho ze zemských hejtmanů. Postavil se proto táboritům a sirotkům a bojoval proti nim 30. května 1434 u Lipan. Pak se stal purkrabím Pražského hradu a roku 1435 koupil od Hlaváče z Ronova zámek Pardubice. Za své služby obdržel od krále Zikmunda hrad Kunětice, opatovický klášter se statky a město Bohdaneč k zápisnému držení za 4500 kop grošů. Za válčení s Hradeckými, kteří nechtěli Zikmunda uznat za krále, dostal město Přelouč, takže se stal jedním z nejmocnějších českých pánů. Zemřel roku 1437 a zanechal po sobě pět synů. Komu však připadl Miletín,

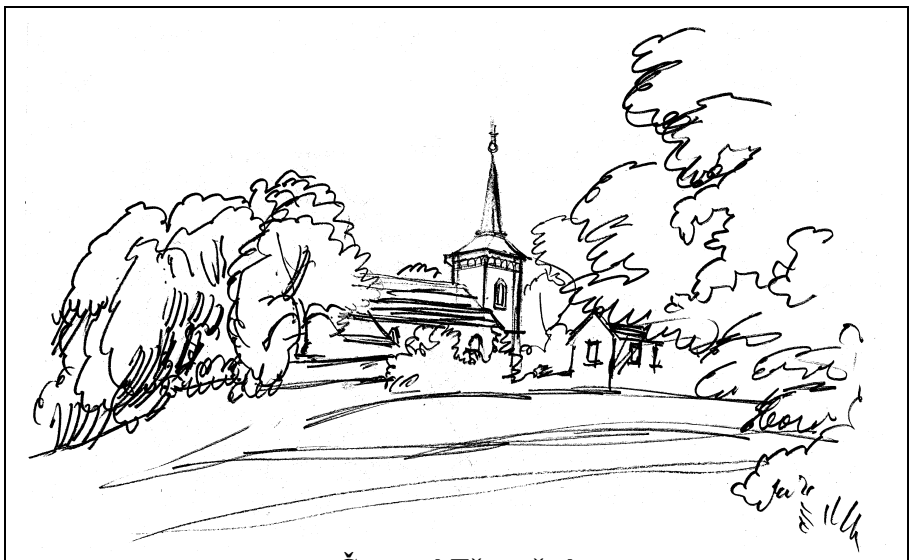

Červená Třemešná

není známo. Snad že ho dědicové hned prodali pánům Krušinům z Lichtenburka, kteří drželi Kumburk a Hostinné, neboť ti prodali panství roku 1540 Zikmundovi Smiřickému ze Smiřic za 6000 kop českých grošů. K miletínskému statku patřily tenkrát město Miletína a vsi Rohoznice, Jahodná, Vidoň, Bezník, Borek, Želejov, Úhlejov, Zdobín, Dehtov, Třebihošť, Zvičina, Brusnice, Borovnice, Debrno, Trotina a Olešnice. Tehdy Červená Třemešná, Miletínek, Kal a Vřesník patřily k Pecce.

Poddaní byli v husitských válkách přinuceni k placení a k boji. Když Diviš Bořek z Miletínka v říjnu 1436 oblehl Hradec, byli poddaní miletínského statku v jeho vojsku.

U Jahodné se nacházejí prastaré duby, kterým se dodnes říká Žižkovy duby. František Kunst, žák II.A Měšťanské školy v Miletíně napsal:

Jdeme-li okresní silnicí od Hořic k Miletínu, spatříme blíže Červené Třemešné dva duby. Duby takřka samy nám vyprávějí, co svízelů a nepohod přestály, neboť jsou již dosti sešlé a prohnilé, ale přece každým jarem se zazelenají a hrdě pnou své koruny do výše. V létě, když slunce pálí, jest pod nimi příjemný chládek. Několikrát jsem se svými spolužáky pod nimi trávil mnohé letní neděle. Skrývali jsme se v dutinách dubů, závodili ve šplhu. Kdysi, když jsme se u dubů sešli, vzpomněl jsem si na jejich historii, kterou si obyvatelé Červené Třemešné vyprávějí. Zní asi takto: „Když byla zdvižena proti Čechům křížová válka, tu slavný český hrdina Jan Žižka z Trocnova chtěje učiniti v zemi klid a mír, postavil se s vojskem na odpor a chtěl nepřítele pokořit. Část vojska s Žižkou v čele šla blíže Červené Třemešné a pod duby se utábořila. Vojsko odešlo, ale duby zachovaly nám dodnes památku po nepřemožitelném hrdinovi. Vypráví se, že jsou 600 let staré. Duby jsou na pozemku panství miletínského. Od úřadů bylo zakázáno je poraziti, aby alespoň nějaká památka po slavném českém hrdinovi v našem kraji zůstala.

Zikmund Smiřický ze Smiřic sloužil u dvora krále Matyáše, ale po jeho smrti se navrátil do Čech. Zemřel roku 1548. S první manželkou měl jediného syna, který i s matkou záhy zemřel. S druhou ženou Kunkou z Fictumu a Nového Rumburku měl 8 synů a 8 dcer. Ze synů se dědictví dožili pouze Jaroslav, který zastával u krále Ferdinanda úřad číšníka, Albrecht, který dědil po otci Náchod, Miletín, Poličany, Škvorec, a posledním byl syn Jindřich.

Ani Smiřičtí, stejně jako Diviš Bořek z Miletínka, páni z Lichtenburku a páni Trčkové z Lípy, hrad Miletín neobývali. O poměrech na panství té doby je málo zpráv, neboť všechny spisy, které byly napsány, byly v době nebezpečí zakopány v kostele a v třicetileté válce přesto nepřátelskými vojíny zničeny.

Od Albrechta Smiřického koupil Miletín Jiří z Valdštejna, pán na Hostinném. Jiří vykonal pro Miletín mnoho dobrého. Byl nazýván „Otcem poddaných.“ Především vydobyl městečku roku 1560 u císaře Ferdinanda I. privilegia k odbývání dvou ročních trhů. Aby uspořádal povinnosti poddaných a chránil je před utiskováním i do budoucnosti, založil pro miletínské panství roku 1561 urbář, v němž bylo určeno, co ze které usedlosti se má vrchnosti dávat. Roku 1565 dal na náměstí v Miletíně vystavět radnici, která sloužila téměř 300 let, a roku 1566 vydal nařízení k urovnání veřejných poměrů. Toto nařízení se četlo lidem při veských soudech. Z péče o příjmy města udělil Miletínu v září roku 1580 právo „solného handlu“. Podle toho mohlo městečko kdekoli svobodně kupovat sůl. Také bylo dovoleno ji prodávat po celém miletínském panství „na časy budoucí a věčné“. Jiří z Valdštejna měl své sídlo na zámku v Hostinném, kde byl také po smrti pochován ve farním kostele vedle svých rodičů v květnu 1584. Po sobě zanechal 21 dětí, které měl se třemi manželkami. Správa statků byla svěřena již zletilému synu Jindřichovi až 29. prosince 1594. Jindřich držel Miletín a Hostinné jen dva roky, načež připadl Miletín jeho mladšímu bratrovi Bartoloměji. Ten byl horlivý kališník. I obyvatelstvo panství se přiznávalo k víře podobojí. V Miletíně byl utrakvistický farář a byl mu přidělen kostel v Červené Třemešné jako filiální. Bartoloměj pečoval o dobrou duchovní správu.

Obyvatelstvo se na vesnicích zabývalo zemědělstvím nebo řemesly, která se sdružovala v cechy (pořádky). Prvním byl cech řeznický. V této době byli také řemeslníci z podkrkonošských statků od vrchnosti povoláni do Miletína, kde si počeštili svá německá příjmení.

ŽIVOT OBCE A OKOLÍ OD BITVY NA BÍLÉ HOŘE DO ZRUŠENÍ NEVOLNICTVÍ (1620 – 1781)

Bartoloměj z Valdštejna po sobě zanechal čtyři syny: Hannibala, Jana Kryštofa, Jiřího Adama a Albrechta Bertolda. Manželka Majdalena po jeho smrti spravovala statek jako poručnice několik let. Spoluporučník Hannibal z Valdštejna zatím roku 1622 v Hradci Králové zemřel a Adam Abraham Bohdanecký z Hodkova na Adršpachu, otec Majdaleny Mičanové, zahynul se synem Jaroslavem při katastrofě na jičínském zámku dne 1. února 1620 jako poslední svého rodu po meči.

Již za poručnictví Majdaleny Mičanové toužil Albrecht z Valdštejna po tom, „aby Miletín a Rodov ku svým rozsáhlým statkům k jich zaokrouhlení připojil“. To vše se mu splnilo dne 25.ledna 1628, kdy skutečně požadované statky koupil od pozůstalých synů Bartoloměje z Valdštejna za 30 000 zl. rýn. Mimo to koupil i okolní statky: Pecku, Svatojánský Újezd, Červené Poličany, Velehrádek a Červenou Třemešnou. Jak jsem se již výše zmínila, Červená Třemešná měla do roku 1626 jiné pány než v Miletíně. Jako posledního jsem uvedla Diviše Bořka z Miletínka. Po jeho smrti roku 1437 připadly statky jeho synům Soběslavovi, Janovi, Jiřímu, Divišovi a Petrovi. Dědic Soběslav zemřel roku 1468 a pak přecházelo panství z jedněch rukou do druhých. Dědička Anežka ze Žerotína měla rozepři s příbuzným knězem Baltazarem z Miletínka. Spor král Jiří rozřešil tak, že s jiným zbožím také Červenou Třemešnou obdržel Mikuláš Šepek z Nové Vsi, který obec odprodal Matyáši Bibákovi, pánu na Pecce, a ten ji prodal roku 1520 Jindřichu Kutnanovi z Kutnova, který ji roku 1526 kšaftem odkázal Zikmundu Košínovi z Košíně a Pizamu Kapounovi ze Svojkova, od nich ji koupil Jan Litoborský z Chlumu a jeho synové Hašek, Jiří a Vilém ji prodali roku 1540 rytíři Jindřichu Škopkovi z Bílých Otradovic. Jindřich Škopek měl s Hedvikou Hořenovskou z Hořenovic syna Jana, který po něm dědil roku 1564 také Červenou Třemešnou. Jan Škopek byl druhým radou císaře Maxmiliána. S manželkou Annou Holovouskou z Holovous měl syny Karla, Petra a Adama, kteří se po jeho smrti roku 1594 o dědictví rozdělili. Karel dostal jednu část Pecky, druhou Adam. Petr dostal Novou Ves, Bělohrad, Brtev, Javoří, Bukovinu, Kal, Vřesník, Tetín, Dobeš, Třemešnou a Miletínek. Petr dal v Červené Třemešné důkladně opravit kostel a zřídil v něm pohřebiště pro svůj rod. Roku 1623 dal v kostele zavěsit tabuli, na níž byla naznačena genealogie jeho rodu až do čtvrtého kolene po meči i po přeslici se znaky jednotlivých údů. Petr byl horlivý kališník, ale při stavovských bouřích nebral podílu. Jeho statky byly zadluženy. Byl proto při konfiskační komisi dne 13. června 1623 odsouzen přijmout je jako léno české komory, čímž statky ztratily mnoho na ceně. Věřitelé nyní usilovali o zaplacení a ze všech stran na něho naléhali. Zatím mu zemřeli oba synové i dcera, později i manželka Anna Ozana. Sám Petr těžce onemocněl a nemohl vykonat manskou přísahu. V těchto nesnázích postoupil své statky za 60 322 kop míš. Albrechtovi z Valdštejna s výhradou jejich užívání až do zaplacení trhové sumy. Jakožto horlivý kališník snášel trpce nemilosrdné pronásledování pro víru a přísné naléhání, aby se dal na víru katolickou. Postavený v nouzi a chudobě zemřel roku 1626. Zatím nebyla trhová smlouva od císaře schválena, proto byl jeho statek za 60 322 kop míš. Albrechtovi z Valdštejna ponechán.

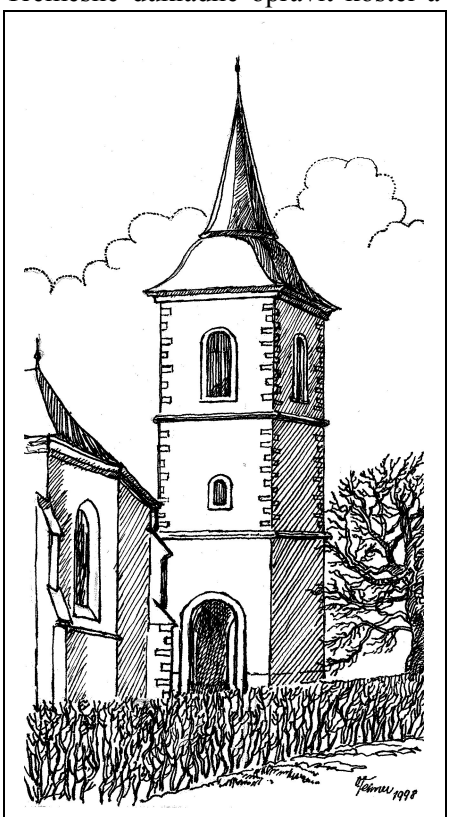

Miletínská věž

Albrecht z Valdštejna nabyl takto po Petru Škopkovi celého statku, který uvedl roku 1628 pod panství frýdlantské. Některé lesy připojil k panství hořickému a postoupil hraběnce Kateřině z Valdštejna. Po jeho smrti roku 1634 připadla Červená Třemešná s Miletínkem i Miletínem Janu Kryštofovi z Valdštejna a po něm roku 1657 Vilému Kryštofovi z Valdštejna, který ji o rok později i s Miletínkem prodal Karlu Kryštofovi z Libštejna, sídlem na Lukavci a Sobětuši. Jeho syn Zikmund Václav Karel pak oba statky zpět postoupil Vilému Kryštofovi z Valdštejna, načež zůstala Červená Třemešná se statkem Miletínkem stále spojena. Vilém Kryštof k těmto statkům přikoupil díl Rohoznice, ves Kal a dvůr Tetín, roku 1663 i ves Vřesník od Karla Kryštofa.

Po bělohorské bitvě nastaly smutné poměry nejen trestáním účastníků bitvě na statku i na hrdle, ale i protireformací a dlouhotrvající válkou. Císař Ferdinand II. vydal roku 1624 přísné nařízení, aby se ve městech všichni obyvatelé navrátili ke katolické církvi. Toto nařízení opakoval roku 1627 s doložením, že se „žádných obyvatelů v království trpěti nebude, kteří by se s panovníkem ve víře srovnávati nechtěli“. Nastal velký převrat. Roku 1624 museli nekatoličtí faráři odejít z farností. Pro nekatolíky byly kostely zavřeny. Lid se zdráhal, nebyl nakloněn katolickým kněžím, proto se scházíval tajně. I někteří páni na Miletínsku se zdráhali přistoupit ke katolické církvi. I když byl roku 1629 do Miletína vyslán Václav Halič z jičínské jezuitské koleje s úkolem obrátit lid v katolickou víru, „vyhubení“ nekatolíků se nekonalo. Podle zprávy místních novin z roku 1881 bylo roku 1650 na miletínském panství ještě 446 nekatolických poddaných. Boj proti nekatolíkům se zpomalil a nebyl tak přísný, neboť se přivalila další pohroma – třicetiletá válka.

Převrat ve veřejných poměrech měl smutné následky. Libovolné odnímání pro vzpouru, třeba i nedokázané, pomátlo ponětí o právu a vlastnictví a zeslabilo úctu k zákonům. Nová vrchnost nakládala s poddanými dle své libovůle. Ukládala jim nová břemena, nedbala zaručených práv – ale proti takovému utiskování nebylo žádné ochrany.

Miletínské obyvatelstvo zasáhla roku 1633 morová epidemie, která zachvátila velkou část lidí. Dodáváním potravy a krmiva vojsku, berními platy a ubytováním vojska přišlo obyvatelstvo téměř v záhubu. Roku 1645 na podzim plenilo švédské vojsko celý hradecký kraj. Vrchnost si chtěla škody vzniklé během války vynahradit využitkováním svých poddaných. Také Vilém Kryštof z Valdštejna požadoval od svých poddaných více, než určil jeho praděd Jiří z Valdštejna v urbáři roku 1561. Na takovéto utiskování a ukládání nesnesitelné roboty si začali poddaní stěžovat a odvolávali se k urbáři. Zastání však nenašli. Vzhledem k velkým nepokojům a vzpourám po celé zemi vydal císař Leopold I. v březnu 1680 patent, kterým se rušila všechna privilegia daná městům před rokem 1618. Tímto zrušením starých práv a svobod nabyla vrchnost neomezené moci a mohla od poddaných požadovat, co chtěla. Avšak tato neomezenost panské vůle se ukázala nebezpečnou, a proto císař Leopold vydal téhož roku 28.července

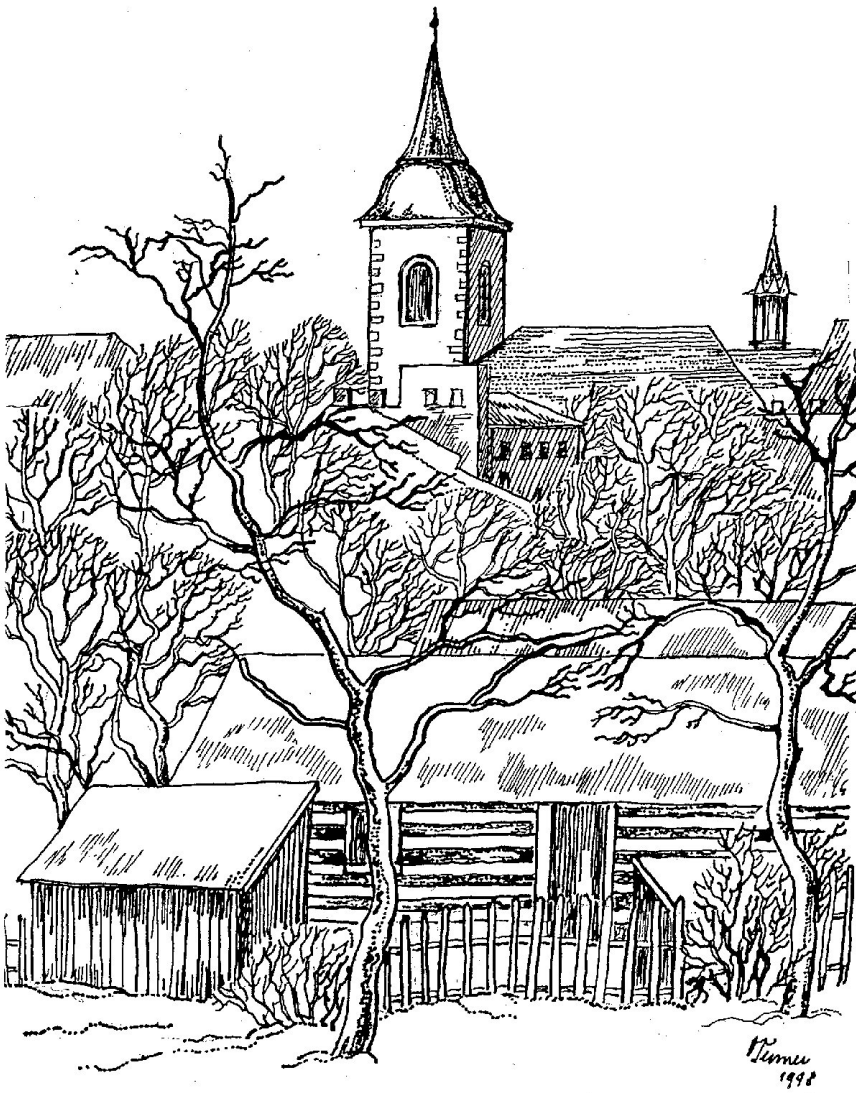

Pohled na Miletín

v Budějovicích jiný patent, kterým nařídil pouze tři dny roboty v týdnu. Vzpoury byly se vší přísností potlačeny. Na miletínském panství ji sám Vilém jako hejtman kraje potlačil.

Z jeho rozkazu byla také dne 1. ledna 1681 v zámecké kanceláři v Miletíně založena gruntovní kniha pro Červenou Třemešnou, do níž byly přepsány zápisy z purkrechtních knih.

I hrdelní právo vykonávala městská rada v plném rozsahu. K ruce měla popravního mistra. Popraviště se nalézalo pod chroustovským lesem „Na drahách“. Nástroje k trýznění a trestání zločinců (trdlice, klády, šrouby, housličky, osel, …) byly uloženy v radnici. V rybníčku na náměstí visel nad vodou koš (podle nařízení císaře Rudolfa II. z roku 1590) na trestání pekařů, kteří by se „přečinili“ v pečení chleba. Na náměstí se také nacházel pranýř, k němuž byli provinilci přivazováni na odiv lidu. V trestním jednání měl miletínský magistrát předepsanou sazbu za trápení a odpravování zločinců na základě královského reskriptu. Podle této sazby se platilo rychtáři za uvěznění osoby 35 kr., popravnímu mistru se platilo za trápení zločince 1 kopa, za hojení mučeného za den a noc 35 kr., za vykonání exekuce popravnímu mistru od meče 5 kop, od provazu 5 kop, za stětí ženy, její zahrabání a kůlem prohnání 5 kop, za zaživa zahrabání 5 kop, za uřezání uší a nosu 2 kopy, za utnutí ruky a utržení prstů kleštěmi 2 kopy, za vypálení cejchu 1 kopa, … Popravní mistři byli ode všech kontribucí a obecních břemen osvobozeni, ale navíc měli povinnost hejtmanovi, purkrabímu, obročnímu a primasovi dávat ročně po jednom páru rukavic a magistrátu nebo obci 1,5 kopy úroku.

Po smrti Viléma Kryštofa z Valdštejna roku 1685 zdědila Červenou Třemešnou, Miletín a Rohoznici jeho nezletilá dcera Barbora Terezie Josefa. Ta se 9. srpna 1692 provdala za vdovce Jiřího Fridricha, hraběte z Oppersdorfu, svobodného pána z Dubu a Frýdštejna, J. M. C. skutečného komorníka a zemského soudce v moravském markrabství. Hned po sňatku převzal hrabě Jiří Fridrich jménem své choti řízení panství. Zemřel roku 1743. Statek zdědila jeho neteř Marie Anna z Magni, která se provdala za hraběte Jeronýma Liebštejnského z Kolovrat. Po jeho smrti roku 1751 zdědil statek jediný syn Rudolf Norbrat, ale spravovala ho jeho matka, neboť byl ještě nezletilý. Marie Anna z Magni byla horlivá katolička. Dala vystavět v tenkrát věhlasných Miletínských lázních kapli a obyvatelstvo celého panství nutila ke katolické víře. Roku 1754 se provdala za hraběte Ferdinanda z Morzinu, rytmistra v císařském vojsku u pluku generála Padiányho.

V této době byly, jak píše kronika, „veřejné i domácí poměry klidné“. Brzy však nastaly nové nesnáze a potíže, které s sebou přinesla tzv. sedmiletá válka. Dne 17. září 1756 překročilo pruské vojsko české hranice a pod vedením generála Schwerina se utábořilo u České Skalice. Císařské vojsko bylo rozloženo s generálem Piccolominim u Hradce. K žádné bitvě však nedošlo, neboť nepřítel odtáhl 29. října zpět do Kladska. Císařské vojsko se na zimu ubytovalo. Dne 10. listopadu přišla jedna setnina pěších od pluku generála Dauna i do Miletína. Na jaře 18. dubna 1757 vtrhlo pruské vojsko opět do Čech přes Náchod, Trutnov a Liberec. Dne 21. dubna se jeden oddíl pruské armády rozložil v Miletíně a Poličanech až k Červené Třemešné. Nejvyšší velitel Schwerin bydlel v miletínském zámku. Zde zůstali do 24. dubna, pak se dali směrem k Jičínu. Když polní maršálek Daun u Kolína 18. června porazil „na hlavu“ Prusy a pruský král Fridrich II. utíkal ve zmatku z Čech, přišel do Miletína opět pluk pěchoty. Císařské vojsko bylo přes zimu v Hradci. Na jaře 1758 táhlo k pevnosti Svidnici, kterou před tím pruský král oblehl. Dne 9. srpna přišel do Miletína předvoj armády maršálka Dauna (přibližně 8000 mužů). O den později dorazil do Miletína první oddíl armády. Tato vojska způsobila miletínskému panství velké potíže s jeho ubytováním a stravováním. Nejvíce se lidé báli nakažlivých nemocí, které s sebou často vojsko přinášelo. Lidé měli do vojenských skladišť odvádět obilí a krmivo, často však měli i pro sebe málo, a proto byly tyto dávky velmi skromné. Situace byla neustále vážná. Ve vojenských nemocnicích vypukly nemoci, které se rozšířily i mezi obyvatelstvo. Za pět měsíců (únor – červen) zemřelo v Miletíně 681 lidí, takže musel být zřízen nový hřbitov za panským špejcharem. Dne 28. června 1759 táhla na Miletín armáda od Kuksu ve třech oddílech. Jeden oddíl se vydal na Úhlejov a Chroustov ke Vřesníku, druhý k Tetínu. Armáda se zastavila ke konci června u Lomnice, odtud táhla směrem na Liberec do Saska. Zjara roku 1760 stahoval generál Laudon císařské vojsko zpět do Hradce. Boje se pak vedly ve Slezsku a v Sasích a zdejší krajině se konečně trochu ulevilo. Roku 1762 nastal ve válce obrat. Ruské vojsko zaujalo nepřátelský postoj vůči Rakousku. Generál Daun proto stáhl veškeré vojsko do Slezska, aby zesílil rakouskou armádu. Tak zůstala česká země bez vojska, bez ochrany. Tím nastala doba loupeží, zabíjení, drancování. Pod jménem „pruských kozáků“ se do Čech dostalo množství band s nekalými úmysly. Tak byl 9.

července 1762 vydrancován Trutnov, 10. července Jaroměř, 11. července Hradec a 13. července dorazil jeden oddíl i do Miletína. Poté s hrozbou vypálení městečka vymáhali ze zubožených lidí peníze. Na obyvatelstvo padl strach a hrůza. V úzkosti sbírali, kde se jen dalo, až nashromáždili 800 zlatých. Sebrané peníze odevzdali, ale stejně se drancování nevyhnuli. Banda pobrala vše, co se jen hodilo, a odtáhla směrem k Jičínu. V této válce Miletínsko velmi utrpělo. Obyvatelé byli uvedeni na mizinu, nedostávalo se potřebné potravy, rolníci byli bez potahů … nastala nouze a hlad. Jisté uspokojení poskytla zpráva o podepsání míru na Hubertsburku dne 15. února 1763, ale smutné následky byly znát ještě dlouho.

Takto sklíčený statek Miletín prodala hraběnka z Morzinu 2. ledna 1766 Josefu Janu Sosnovci, baronu z Vlkánova, za 150 000 zl. Josef Jan Sosnovec z Vlkánova bydlel střídavě na zámku v Miletíně a v Hořicích (hořické panství najal roku 1751 jeho otec na šest let a jeho syn nájem zatím neustále prodlužoval) i v Praze ve svém domě.

Obyvatelstvo neustále tížily následky sedmileté války: drahota a hlad. Dne 18. dubna 1771 nebylo na trhu v Hořicích dokonce žádné obilí, pouze vikev. Chléb nebyl. V květnu 1771 byl korec pšenice za 9 zl. 24 kr., korec žita za 8 zl. 30 kr., korec ječmene za 4 zl., korec ovsa za 3 zl. O měsíc později stála pšenice 14 zl., žito 13 zl., jáhly 16 zl. V letech 1771 – 1772 byla špatná úroda. Zámožnější se živili rýží, jiní pokrutinami; mnozí pekli jakýsi chléb z otrub, k nimž přidávali rozsekané kopřivy a rozličné byliny. Císařovna Marie Terezie poslala ze zásob žita, které nakoupila na Sicílii, také část do Miletína. Mimo to udílela i peněžité podpory a slevovala daně. Milodary docházely i z jiných stran, jako např. od vrchního ředitele panství Krause, od faráře Baudiše aj.

Josef Jan z Vlkánova se podepsal v Miletíně vystavěním kostelní síňky a zámeckého altánu. Roku 1767 založil novou osadu Vlkánov u tetínského dvora. I v Červené Třemešné na něho máme památku, neboť dal u cesty od Bažantnice k obci postavit sochu sv. Linharta, aby panství bylo uchráněno před dobytčím morem, který tenkrát v české zemi zhoubně řádil. Ke svým poddaným se však nijak milosrdně v této těžké době nechoval. Naléhal na ně se vší přísností a vymáhal od nich robotní práce i peníze, kterých se stejně jako lidem i jemu nedostávalo. Každé zdráhání nebo odmlouvání trestal nemilosrdně přes svého správce bitím i vězením. V Pamětní knize farní roku 1771 zaznamenal farář Baudiš: „Nebral ohledu ani na přední osoby měšťanstva a dával je na lavici holí bíti.“

Ani jinde nezacházela vrchnost s poddanými lépe, neboť si chtěla válečné ztráty „vyždímat“ z poddaných. Nebylo proto divu, že se ztýraný lid proti takovémuto jednání vzbouřil. Nenávist k vrchnosti ještě zesílila, když se mezi lidem začaly objevovat zprávy o vydání patentu, kterým se zrušila robota. Lidé těmto zvěstem uvěřili, i když ve skutečnosti šlo jen o předpis o poměrech poddaných k vrchnosti. Vrchnost však s vyhlášením dlouho otálela, což dalo vzniknout osudné pověsti. Dne 23. ledna 1775 se sdružili sedláci na Teplicku a Broumovsku, později se k nim přidali i sedláci z Náchodska. Zástupy táhly od vesnice k vesnici. Z každého stavení se k nim musel přidat sám hospodář nebo alespoň čeledín, jinak byl příbytek zpustošen, všechno ve stavení rozbito a domácí lid ztýrán. Cestou do Pardubic se jeden oddíl sedláků dostal i do Miletína. Obyvatelé se zachránili útěkem do okolních lesů, ale dříve si doma vytloukli okna, slámu z postele si rozházeli po podlaze, roztloukli hliněné nádoby. Tím si zachránili své město, neboť se povstalci domnívali, že tu již před nimi byl nějaký oddíl sedláků a vše potřebné zařídil. Z Miletína se vydali směrem na Chlumec, kde se spojili s dalšími vzbouřenci, byli však vojskem zahnáni do rybníka, a tak bylo celé povstání potlačeno.

Povstáním roku 1775 vyvrcholil boj nevolníků proti feudálnímu útisku a vykořisťování. Bylo to nejmohutnější hnutí venkovského lidu od povstání v roce 1680. Když i po rozdrcení odboje docházelo o žních roku 1775 k hromadnému odporu proti robotním povinnostem, byl vydán nový robotní patent, jímž se omezovala dosavadní úplná zvůle vrchnosti. O tomto patentu se na miletínském panství lid dozvěděl od polního strážmistra generála Oliviera Wallise, který tuto novinku přednesl rychtářům a vrchnostenským úředníkům na shromáždění v Bydžově.

Sotva minuly tyto nesnáze, začaly Miletín navštěvovat opět vojenské jednotky. Pruský král Fridrich II. vtrhl za příčinou sporu o bavorské dědictví po kurfiřtu Maxmiliánovi Josefu do Čech. Pruská armáda táhla ve dvou oddílech přes hranice ze Slezska a z Lužice. Dne 3. července 1778 přijel

císař Josef II. do Smiřic, kde se nalézalo hlavní ležení. O den později navštívil Josef II. i miletínský zámek. Tentokrát k žádnému vojenskému střetnutí nedošlo a 13. května 1779 byl v Těšíně uzavřen mír.

Po smrti barona z Vlkánova zdědili miletínské panství jeho tři synové Václav, Jan a Josef. Ti ho však prodali veřejnou dražbou, která se konala u zemského soudu v Praze dne 13. ledna 1798, Ignáci Falgovi, měšťanu a plátenickému obchodníkovi v Trutnově, za nejvyšší podání 177 000 zl.

ŽIVOT OBCE A OKOLÍ OD ZRUŠENÍ NEVOLNICTVÍ DO ZRUŠENÍ ROBOTY (1781 – 1848)

Dne 1. listopadu 1781 byl císařem Josefem II. vydán patent, který nahrazoval tuhou osobní závislost nevolníků na feudálech mírnější poddanskou závislostí. Venkovský lid nebyl nadále povinen žádat svého pána o svolení, chtěl-li se vystěhovat z panství, a feudálové pozbyli práva bránit poddaným ve sňatcích, v odchodu jejich dětí na řemesla a studia.

Po baronu z Vlkánova spravoval tedy panství Ignác Falge. Hned po nástupu vyjednával s poddanými podmínky roboty. Nakonec se 30. září 1798 obě strany dohodly, že budou za robotu platit 380 zl. do důchodu vrchnostenského a na robotu nebudou chodit. Ignác Falge zemřel roku 1805 v Trutnově a ve své závěti ustanovil univerzálním dědicem svého jediného syna Hynka Josefa. Ten byl dobrosrdečný a nakloněný chudým. Příkladem toho je, že dal zřídit pro čtyři chudé u zámeckých vrat nemocnici a podporoval dobročinné ústavy. Roku 1805 založil v Tetíně nový dvůr Falgov a po celém jeho panství dal vysázet přes 10 000 ovocných stromků.

Další drahotu způsobila válka s Francií. V roce 1803 byl v Miletíně korec pšenice i žita za 50 zl., korec ječmene za 40 zl., korec hrachu a čočky za 60 zl. V této době byl papírových peněz dostatek, ale nedostávalo se zlata a stříbra, neboť se všechno muselo odevzdávat do státní pokladny. Roku 1813 trpělo obyvatelstvo opět vojenskými pochody. Pluk pěchoty Deveaux u Miletína ležel od 30. května do 7. srpna 1813. Po bitvě u Lipska (krvavé „bitvě národů“) byli v Miletíně ubytováni zajatí a ranění francouzští vojáci.

Do této doby je zasazen děj pověsti, kterou napsala do časopisu Pod Zvičinou roku 1920 A. Kulhánková z Červené Třemešné:

Pole „Na choleře“

Na nevysokém kopci, jihozápadně od Třemešné, ve stínu lesa, napravo od stezky, jež spojuje Hořice s Vlkánovem a Tetínem, prostírá se pole „Na choleře“. Pověst o původu jejího pojmenování vypráví následující.

„Když Rusové po porážce Napoleonově táhli do Francie, prošli i naší vsí, kdež tábořili. Říkali, že jdou do Paříže „pro stríbrného Mikulu“, kterého jim Francouzové ukradli. Za nimi vzápětí přišli i běsové války, nemoci. Nejvíce řádila cholera a proto úřady, aby zamezily této nakažlivé nemoci, nařídili, aby všichni cholerou zemřelí byli pochováni na zvláštní místa, ne na hřbitovy, kteréž byly kolem kostelů a kdež shromažďovalo se více lidí. Třemešné bylo vykázáno pole a obehnáno k tomuto účelu příkopem; ten tam dosud připomíná ony truchlivé chvíle. Vesnice byla však nemoci uchráněna, jen jméno „Na choleře“ dosud zůstalo.“

Roku 1817 nastala opět drahota, i když po vydání finančního patentu v roce 1811 měly peníze větší cenu.

Hynek Josef Falge zatím ztratil svého švagra i ženu. Zmocnila se ho zádumčivost a nakonec se celý nešťastný 9. září 1825 na zámku zastřelil. Panství zdědil syn Hynek Václav. Ten zemřel 11. září 1855 v Miletíně bezdětný a byl podle své vůle pochován u kostela v Červené Třemešné. Statek dědilo jeho pět sester, které ho však ještě toho roku prodaly Marii, hraběnce z Thun-Hohensteinu za 450 000 zl.

Pro městečko Miletín byl nešťastným rok 1846, kdy téměř celé lehlo popelem. Obyvatelstvo bylo požárem přivedeno na mizinu. Okolní vsi však Miletín nenechaly na holičkách. Podporu poskytli

i hořičtí židé a krajský úřad. Uplynulo však mnoho let, než se tato požárem zasažená rána zacelila.

Červená Třemešná měla v tomto roce při sčítání lidu 273 obyvatel.

ŽIVOT OBCE A OKOLÍ V DOBĚ OBECNÍ SAMOSPRÁVY (1848 – 1918)

Roku 1848 byla vyhlášena konstituce. V Miletíně byla zřízena národní garda, aby udržovala veřejný pořádek. Jejich stejnokrojem byly čapky s bílou červeně lemovanou páskou. Toho roku byly také vypsány volby do zemského sněmu. Podle vikariátu se volilo všeobecným hlasováním. Z vyššího nařízení se v Miletíně volilo v kostele.

Toho roku byl také svolán říšský sněm, který patentem ze 7. září 1848 rušil poddanství. Tím byl právně vyjádřen konec feudálního způsobu útisku a vykořisťování. Robota byla úplně zrušena a rolník se stal formálně plnoprávným občanem státu. Avšak tzv. odškodným průměrní rolníci zůstali tam, kde byli. Nespravedlivým a nerevolučním řešením byl venkovský lid podveden. Šlechta sice ztratila své zvláštní postavení a pravomoc nad rolníky, ale značné peněžité částky, které získala od svých bývalých poddaných, jí umožnily postupnou přeměnu feudální šlechty v kapitalistické velkostatkáře.

Roku 1850 nastaly změny v zemském zřízení. Čechy byly rozděleny na 7 krajů, každý kraj na podkraje a okresy. Na místo zemského gubernia nastoupilo místodržitelství, pak sedm krajských vlád a 79 podkrajských úřadů. Místo apelačního soudu byl zřízen vrchní zemský soud, pak zemské, kolegiální a okresní soudy. Miletín byl v administrativních záležitostech přikázán k podkrajskému úřadu v Hořicích a ke krajské vládě v Jičíně. Místo krajských kas byly zřízeny berní úřady. Ale již roku 1855 nastala opět změna a začalo nové úřadování. Mi1etín byl přikázán k okresnímu úřadu v Hořicích a ke krajskému úřadu i soudu v Jičíně.

Na podzim 1850 se konaly podle vydaného obecního zákona volby do obecního zastupitelství. Nejprve byl veškerým obyvatelstvem zvolen obecní výbor a ten pak volil starostu a obecní starší. Po třech letech se volby měly konat znovu.

Sotva se lidé začali trochu zotavovat z věčného strádání a sotva začali trochu lidštěji žít, přivalila se na ně nová pohroma, válka roku 1866. Toho roku vypukl válečný konflikt Rakouska s Pruskem a s Itálií, v němž bylo rakouské vojsko poraženo vojensky zdatnější pruskou armádou v rozhodující bitvě u Sadové. A protože se hlavní události odehrávaly v severovýchodních Čechách, nezůstalo ani miletínské panství bez následků. Již zjara roku 1866 viděli někteří lidé na vrchu Homolce mezi Miletínem a Bělohradem cizince, kteří si pozorně prohlíželi a zakreslovali místní krajinu. To bylo neblahé znamení, že „se něco chystá". Již 17. června byl vydán císařský manifest, kterým se ohlašovala rakouským národům nutnost války. Dne 26. června přijel do Jaroměře generál Gablenz se svým vojskem. Toho dne došla také radostná zpráva o vítězství rakouské armády v Itálii, což vzbudilo v občanech naději na dobrý vývoj situace. Avšak již 27. června se ukázala část pruské armády na návrší u Vysokova. Bez překážek přešlo vojsko z Kladska, a tak přelstilo rakouského generála Benedecka, který se postavil se svým vojskem u Olomouce a chránil tak Vídeň, neboť počítal

se vstupem pruského vojska do Čech přes Moravu. Po tomto triumfu Prušáků spěchal Benedeck do Čech. Již 28. června přijel do Josefova a hned vyslal dva prapory pěchoty k Vysokovu. Očekávalo se, že srážka u Vysokova šťastně skončí, ale bitva byla krvavá. Rakouské vojsko musilo odstoupit. Toho dne se zaplnilo jaroměřské náměstí vojskem. Občany pojala úzkost a strach, a to jich uteklo množství z města ven, domy zůstaly prázdné. Po této nešťastné bitvě se obrátilo rakouské vojsko v noci k Miletínu. Generál Benedeck přeložil 29. června svůj stan z Josefova do Dubence, odtud do Miletína. Předpokládal, že nepřítel potáhne z Jičína na Bělohrad a k Miletínu. Proto dal v Miletíně zřídit náspy a v okolí rozestavěl na Tašimberku, na Chrasti a pod Chroustovem děla. Miletínu hrozila úplná zkáza. Jestliže by se nepřítel opravdu obrátil směrem na Miletín, určitě by se tu odehrála bitva a město by lehlo popelem. Nepřítel však znal tuto polohu dobře, a obrátil se proto u Konecchlumí na Hořice. K ránu 30. června přijel do Miletína stařičký saský král Jan. Slzy mu kanuly po tváři, když před ním odpoledne přes náměstí táhlo saské vojsko, poražené u Jičína. Jan pobyl v Miletíně jen přes den, k večeru odjel do Hradce Králové. Jakmile se generál Benedeck dozvěděl o změně postupu pruského vojska, odebral se k Hořínĕvsi a se svým vojskem se rozložil na návrší u Chlumu. Po odchodu rakouského vojska z Miletína padla na obyvatele úzkost. Opouštěli své domovy a odcházeli směrem k Nechanicům, někteří se ukryli v Polšti a v Jahodné. Zanedlouho dorazily do Miletína výzvědné hlídky a za nimi celý oddíl pruského vojska. Ubytovali se v opuštěných domech a na náměstí si vařili vše, co kde našli k jídlu.

Do Jahodné a Červené Třemešné žádné oddíly nedorazily, takže obce zůstaly neobsazené.

Z obou stran se konaly přípravy k bitvě. Rakouská armáda se rozložila mezi Smiřicemi a Nechanicemi. Na návrší nad Lípou u Chlumu byl Benedeck. Odtud na levém křídle stáli Sasové a na pravém křídle druhý sbor pod vedením hraběte Thuna. Za saským vojskem čekal jako výpomoc osmý sbor pod vedením generála Webera. V záloze zůstal sbor pod vedením generála Raminga. Vzadu stála jízda. V pondělí 2. července se zastavil pruský princ Fridrich Karel v Kamenici, aby zatím pruský korunní princ mohl dorazit do Miletína. Z Kamenice vypravil poručíka Normanna ke korunnímu princi se žádostí, aby se vypravil druhý den z Miletína k Hořiněvsi. Normannovi se podařilo toto důležité poselství vyřídit a zprávu šťastně princi v Miletíně předal. Po půlnoci se princ s armádním sborem vypravil k Hořiněvsi. Ráno v 7.00 hodin se začala bitva. Jeden pruský oddíl zaútočil na Benátky, rakouská děla však na každou ránu odpovídala. Boj zůstával nerozhodný. Po poledni se Rakušané dokonce domnívali, že Prusové již couvají. A oni skutečně utíkali cerekvickým zámkem a přilehlou zahradou zpět. Vtom se na bojišti objevil pruský korunní princ se svým sborem a zaútočil na pravé rakouské křídlo, později i na levé. Bitva byla rozhodnuta hned po průniku druhé pruské armády od Hořiněvsi do zad Rakušanům.

U Sadové se odehrála jedna z největších bitev 19. století. Válečné síly obou stran činily dohromady přes 400 000 mužů, ale jenom u Sadové jich padlo během jednoho dne přes 20 000.

Po vítězství u Hradce Králové nestálo Prusům prakticky nic v cestě při pochodu na Vídeň. K pozorování Josefova ponechal nepřítel svůj 52. pluk pěchoty. V Cerekvici, v Hořicích, v Miletíně, Máslojedech, Hořiněvsi a ve Smiřicích zřídili Prusové nemocnice pro raněné. Kořist si odváželi přes Miletín ve dne v noci. Hned první den po bitvě vydrancovali místo a pobrali vše, co se jim hodilo. Nastala velká nouze, nebylo chleba ani soli. Ani cestovat se nemohlo, zvláště směrem k Josefovu se nikdo bez výkazu a povolení pruských vojenských velitelů nesměl vydat. Prusové nazývali kraj od Pardubic ke slezskému pomezí „Novým Pruskem“ a povolení k cestě do tohoto území vydával pouze pruský velitel v Pardubicích. Pro lid v této oblasti nastala doba strádání a odloučení, neboť se zde nevědělo, co se děje ve světě ani kde se nachází rakouská armáda.

Historku z této doby vyprávěl Václav Kout z Dobše.

„V roce 1866 tábořilo vojsko v místě na Rovinkách mezi Třemešnou a Dobší. Pruskému vojsku při odchodu scházela jedna puška a při pátrání byla nalezena v domku v Dobši pod slámou, neboť ten soused si ji chtěl nechat na památku. Za to byl odveden k pruskému vojsku a měl s nimi jít do Sadové, kde měl být zastřelen. Při bitvě byl přivázán provazem u kol, odkud se však odpoutal a utekl. Ale domů se odvážil jít až za několik měsíců.“

Zatím bylo Rakousko donuceno uzavřít příměří v Mikulově a 23. srpna potupný mír v Praze. Podle mírových podmínek se Rakousko vzdalo vedení „Spolku“ a dalšího vlivu při sjednocování Německa. Prusku se tak otevřela cesta k budování německé říše zcela podle jeho představ.

Touto válkou utrpělo Miletínsko velké škody zničením polní úrody, vydrancováním a rekvizicemi. Císařským nařízením byl vykázán 1 milion zlatých na náhradu škod, které byly způsobeny válkou. Byl vyslán ministerský rada, rytíř z Pfungenu, aby tuto náhradu rozdělil okresům podle vykázané škody. Velkostatky však nedostaly za polní škody žádnou náhradu. Koncem října přijel do Čech císař, aby přehlédl bojiště. Dne 30. října přijel i do Hořic a odtud do Miletína.

Miletínské panství zatím stále spravovala hraběnka Marie z Thun-Hohensteinu. Později si však podržela pouze lesy, neboť dvory i zámek pronajala a nakonec 8. února 1881 prodala celý miletínský statek knížeti Alexandru z Schönburghardenu, rytíři řádu zlatého rouna, ve Vídni za 560 000 zlatých rakouské měny.

Významnou postavou tohoto kraje té doby byl zajisté okresní tajemník Karel Čížek. Tento muž se postavil do čela širokého lidového proudu táborů na Gothardě a Zvičině v letech 1868 - 69. Zde zazněly protesty proti rakousko - uherskému dualismu, který neuznal české statní právo. Čížek byl bystrý a pohotový diskutér, stavěl se do čela a řídil boj i v zákulisí tisícových zástupů. Jako správní úředník byl souzen.

Mezníkem v rozvoji zemědělství a hospodářského života na Hořicku vůbec byl rok 1869, kdy začalo působení Hospodářsko – průmyslové jednoty okresu a časopisu Oběžník. Organizovala obyvatele venkova ke společným akcím, k jejich národnímu a hospodářskému povznesení. Díky Jednotě byl založen cukrovar v Bašnicích, meliorační a hospodářská družstva, rolnická škola. Jednota byla propagátorkou nových agrotechnických postupů, hnojení, zavádění lepších odrůd obilovin, zlepšení chovu dobytka. Vydávala také regionální odbornou literaturu. Významným informačním prostředkem byly kočovné schůze v obcích a přednášky v Hořicích. Jednota spatřovala jádro zemědělského stavu a tím i hospodářskou sílu v národě ve středním hospodářství a právě za ně bojovala. Malé rolníky chtěla povznést na střední zlepšováním výrobních postupů. Rozhodně nestála za velkostatkáři, spekulaci napadala.

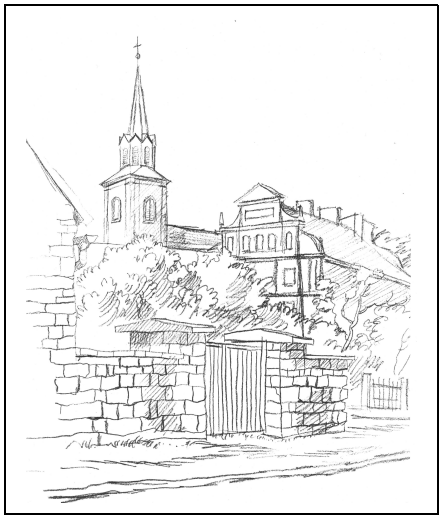

S rozvojem a zlevněním dopravy se v 80. letech minulého století dostalo na evropské trhy obilí z Ameriky, Ruska a Indie. Cena obilí klesla a domácí produkce tím byla ohrožena. Nastala druhá agrární krize, pravidelný a průvodní jev kapitalistického výrobního způsobu. Stát začal chránit domácí zemědělství zaváděním ochranných cel, zemědělci sáhli ke združstevňování, tedy družstevnictví. Ale ani družstevnictví nemohlo tenkrát čelit tak silné konkurenci. Pozemky byly obdělávány pečlivě a výsledky svědomité práce si můžeme přečíst v „pozemkových knihách“, do nichž se zapisovaly tzv. hypotekární dluhy váznoucí na usedlostech. Hypotekární dluhy v hořickém okrese činily v roce 1895 5.620.000,- zlatých, v Čechách skoro miliardu. A výsledek agrární krize? Počet chalup zůstal stejný, ale počet obyvatel se na vesnici značně zmenšil. Důsledek krize je jasný: chalupa zůstala, ale už nedokázala uživit tolik lidí. Museli do světa. Děti odcházely z chalupy na cizí statky jako čeleď, za děvečky nebo čeledíny nebo do rodící se hořické tkalcovny (roku 1856 Hirschova). Úbytek lidí na vesnici měl být nahrazen hospodářskými stroji. V Červené Třemešné měl jako první ruční mlátičku a žentour v roce 1880 jistý pan Špůr.

Dnem 1. října 1903 začala činnost nového úřadu okresního hejtmanství v Nové Pace, a aby se vyšlo obyvatelům hořické oblasti vstříc, byla v roce 1910 zřízena v Hořicích expozitura (poboční úřad), která tu působila až do roku 1928.

Samosprávný hořický okres dbal hned od svého založení v roce 1865 na to, aby byly pěkné okresní silnice. První silnice, která spojila Miletín s Hořicemi, je z roku 1840. Říká se jí „Stará “, aby se odlišila od „Nové “ z roku 1899, která vede údolím řeky Bystřice. Pro Červenou Třemešnou však byla nejdůležitější silnice, která byla postavena až roku 1915 a vedla z Dachov na Lukavec, Dobeš, Červenou Třemešnou a Jahodnou. To bylo hned lepší cestování pro zemědělce, kteří jezdili téměř každý čtvrtek do Hořic na trh. Další branou do světa bylo zřízení železnice s nádražím v Hořicích.

První vlak mezi Hořicemi a Ostroměří projel 2. prosince 1881. Lepším spojením s okolním světem se otevíraly kulturní a politické průhledy. Teprve teď se doopravdy prolomily hráze feudální izolace. Na potvrzení toho obyvatelé okresu od 1. ledna 1901 neplatili mýtné (dostali certifikáty) a od roku 1904 byla zrušena i erární mýta. V roce 1903 byl v Hořicích zřízen telefon. Teď už začala moderní doba i zde.

V roce 1888 začalo platit rozdělení hořického okresu na čtyři zdravotní obvody. Jeden z nich měl sídlo v Miletíně a k němu patří až dodnes i Červená Třemešná. Dne 21. ledna 1889 začala přijímat pacienty Veřejná okresní nemocnice v Hořicích, kde byl do čela postaven vynikající chirurg MUDr. Evžen Levit.

Aby děti posledního ročníku nabyly potřebného vzdělání pro vedení svých hospodářství, byla v roce 1902 otevřena v Hořicích i v Miletíně rolnická pokračovací škola. Tak se díky učitelům dostaly mezi lid nové způsoby hospodaření a dál se šířil pokrok na polích, ve stájích i v sadech. A o tom, že venkov už tenkrát nestál stranou, svědčí i to, že se stal spolupořadatelem populární Výstavy českého severovýchodu, která se konala roku 1903.

Tak by šla historie dál, život by směřoval k pokroku, ale přišel rok 1914 - a to byl konec nadějného rozvoje. Morální i hmotné hodnoty se najednou zhroutily, nastal všeobecný nedostatek a hon za uhájení holé existence. A k tomu strach o blízké na frontě. Co už válek tu bylo a tato dostala přece číslo jedna; byla totiž první válkou světovou, v níž se podílely na krvavém řemesle vedle Evropy i jiné světadíly a nejen bílé plemeno, ale i barevné. A bitvy měla takové, že jim současníci říkali „mlýnek na maso“. V tomto světovém konfliktu šlo o znovurozdělení světa, vlastně kolonií a jejich přírodního bohatství mezi hlavní imperialistické mocnosti. Příčina k zahájení střetnutí se najde vždycky. Tentokrát to byl atentát v Sarajevu. Pak už bylo „Prozřetelností“ rozhodnuto, jak se vyjádřilo „Jeho Veličenstvo“ v manifestu Mým národům! v neděli 26. července 1914. V noci na neděli 26. července byly po vsích vyvěšeny mobilizační vyhlášky: „… záložníci do 37 let věku nechť nastoupí do 24 hodin aktivní službu u svých pluků .“ – To byla hrozná rána. Lidé byli rozveselení místní pouťovou tancovačkou, takto si tedy pouť nepředstavovali. Místo nedělních poutních radostí a sousedského posezení nastal den nářků a výprava devíti mužů do vojny. V pondělí ráno

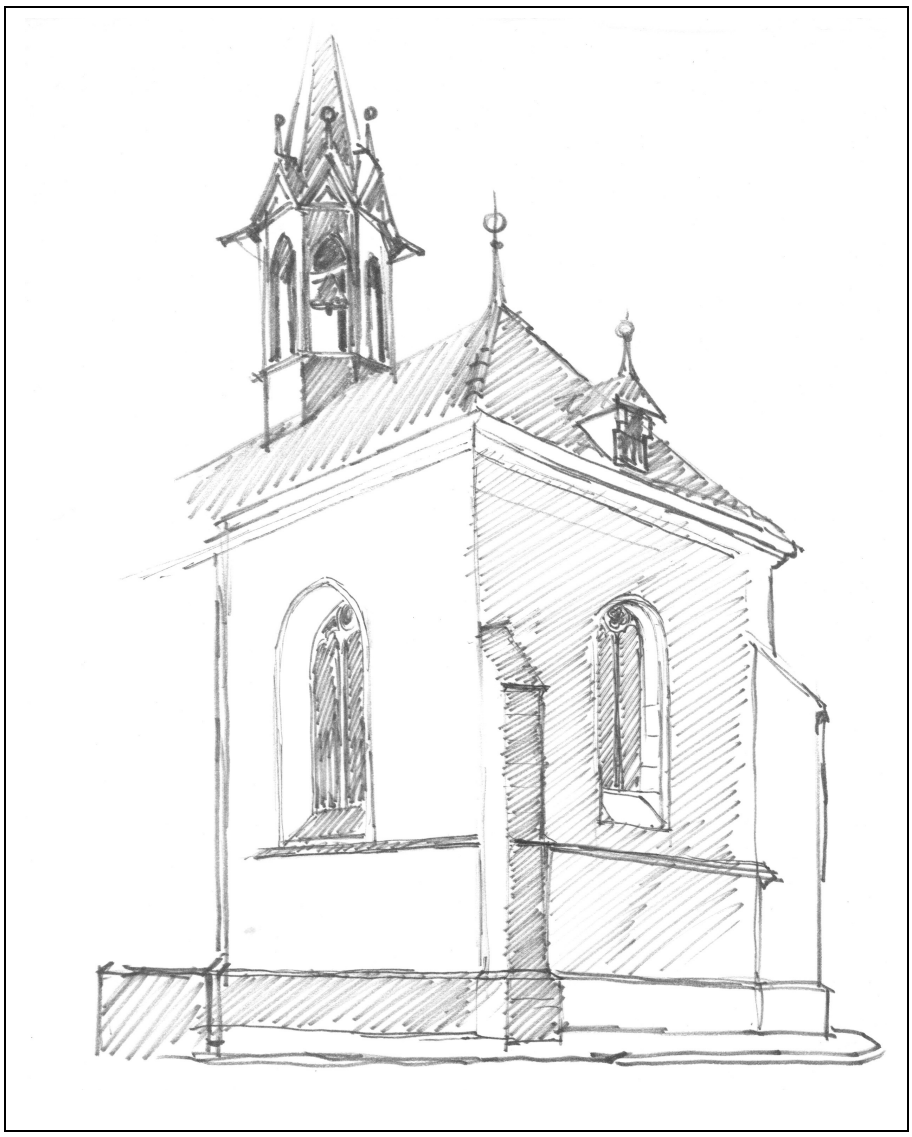

odcházeli záložníci, vyprovázeni svými manželkami a jinými vesničany, na nádraží do Hořic, odkud odjížděli nejčastěji do Jičína k pěšímu pluku 74 a zeměbraneckému pluku 11. Všichni narukovaní doma zanechali smutek a práci ženě, starým lidem a dětem.

Toho roku panovalo velké sucho, obilí přischlo. V každé obci byla ustavena žňová komise, jejíž předsedou v Červené Třemešné byl starosta obce Rudolf Kulhánek. Komisi byla uložena starost i o zasetí ozimu. Za té svízelné doby začaly stoupat ceny do nebývalé výše. Aby vláda čelila drahotě a lichvě, vyhlásila „maximální ceny“. Brzy se však maximální hranice změnila na minimální. O zásobování obyvatelstva se měla od roku 1915 starat v obci zásobovací /aprovizační/ komise. Nedošla však k žádným úspěchům. Začaly platit válečné ceny, některé druhy zboží z obchodů vymizely. Neustále se rozvíjel řetězový obchod, tzv. keťasování, jehož mezičlánky zvyšovaly ceny ne z hospodářských důvodu, ale pro lichvářský zisk.

Podle záznamů stála husa v létě roku 1917 20 K a v prosinci už 74 K. Brzy bylo zboží na lístky. Tady se ukázal rakouský šlendrián snad nejprůkazněji. Lístky byly, ale v krámech nebylo zboží, zásobování „vázlo”. Tak vznikaly chlebenky, kávenky, masenky atd. Největší nouze byla o petrolej, jediný zdroj světla, neboť byl dodáván v určitém množství ne na rodinu, ale na obec. Proto bylo dokonce v roce 1915 zakázáno svícení na hřbitovech o Dušičkách. V roce 1915 i 1916 byl zaveden letní čas od 30. dubna do 30. září, aby se lépe využilo denního světla. V Červené Třemešné se nakupovalo v hostinci u Fátorů, kde prodávali také spotřební zboží, nebo u Lelků, kde měli v tesařském domě malý krámek.

Vesnice byla neustále sužována novým rukováním, rekvizicemi dobytka pro armádu (alespoň 3 - 4 kusy za měsíc atd.) K válečným účelům byly snímány i kostelní zvony. V roce 1916 byl z Červené Třemešné jeden zvon (poledník) půjčen Miletínu, neboť tamější tři zvony byly odvezeny pro potřeby fronty stejně jako zbývající dva třemešenské zvony (hrubák a umíráček). Umíráček se do Třemešné již nevrátil, ale hrubák se zachoval, neboť v Praze „nad ním drželi ruku“ a nenechali tento zvon ze 14. století rozlít. Do Červené Třemešné byl dovezen roku 1920 poté, co o něj občané obce zažádali do Prahy.

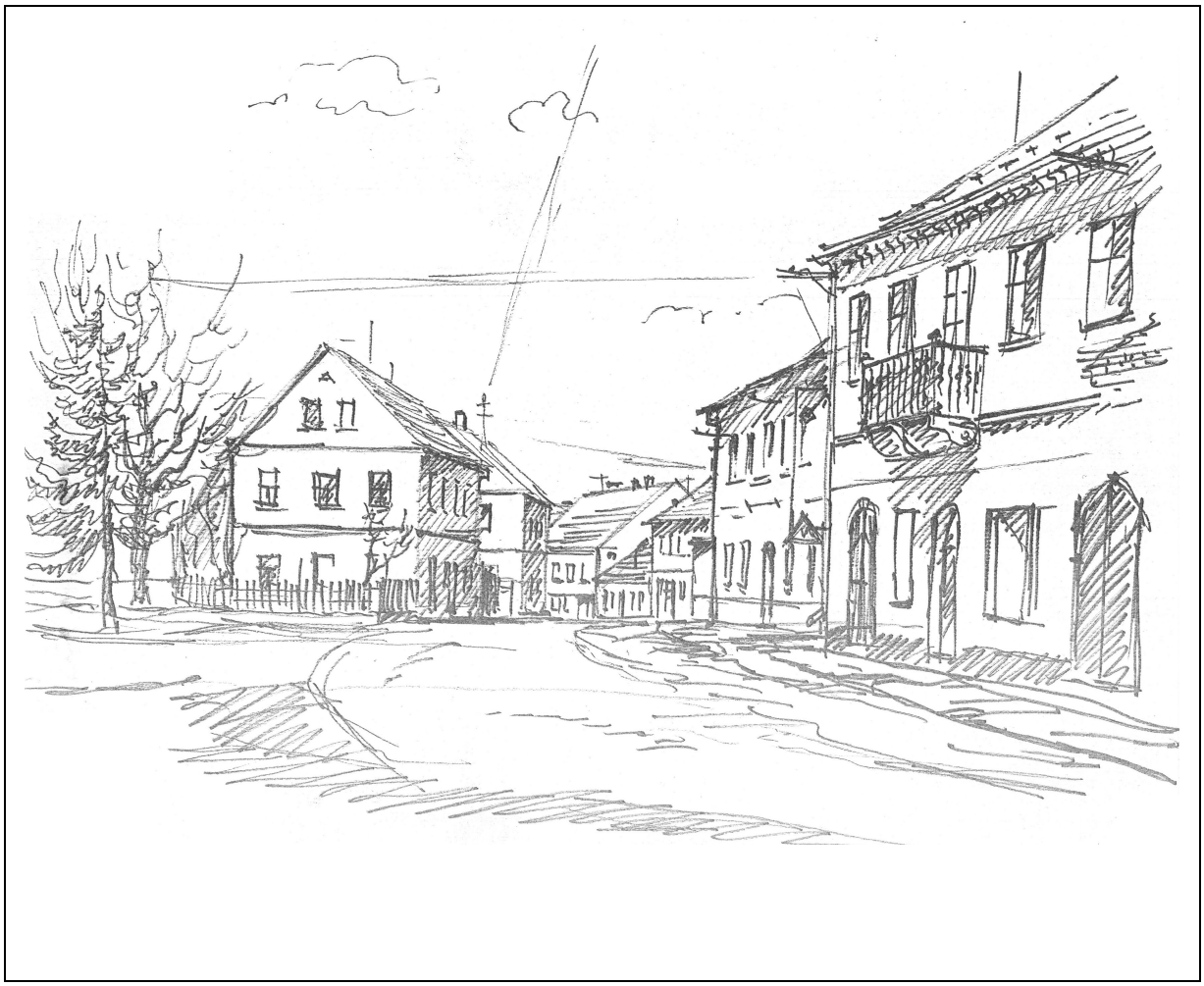

V roce 1917, v roce neúrody, byly rekvizice dobytka ještě utuženy. Tenkrát stál 1 kg másla až 25 K a 1 litr mléka 60 haléřů. Ve škole se pro kruté mrazy nevyučovalo. V ten čas přišla také zpráva o vítězství ruských bolševiků.

V roce 1918 se Rakousko snažilo všemožně zvrátit válečnou situaci. Do armády nastupovali už i sedmnáctiletí chlapci, došlo na poslední zvony, i cínové píšťaly z varhan byly obětovány na oltář války. I c.k. okresní školní rada vyznamenala děti ve škole alespoň pamětními válečnými listy za pilný sběr kovů, kopřiv, bukvic, ostružinového a malinového listí, ale i za shánění úpisu na válečné půjčky. Jen všechno pro frontu, pro vítězství císařských zbraní! A přece se našli lidé, kteří soudili jinak. V dubnu 1918 založili spolek České srdce v Praze. Spolek sbíral potraviny a vysílal ubohé pražské děti na venkov. Říkalo se jim „národní hosté". Je k nevíře, že se ještě sehnaly potraviny a že lidé k sobě přijali „cizí" děti zadarmo. Přes to všechno však byla zaznamenána vyšší úmrtnost dětí, zejména na tuberkulózu. Zavládly hlad a drahota, ale i krádeže a lichvářství všeho druhu. Potraviny se falšovaly, do mouky se přidávala sádra, plavená křída a mletý vápenec. V másle se ponechávala až polovina podmáslí, voda se vpravovala i do uzenin, do mýdel, lihovin a marmelády, vepřové sádlo se nastavovalo solí. Za peníze se už nekoupilo nic, platidlem už byly jen potraviny. Děti z měst chodily prosit o kousek chleba, máslo a mléko pomalu už neměli ani domácí lidé. Vláda doporučovala chovat králíky, honit vepře na pastvu, sbírat žaludy, kaštany, listí stromů atd. Už od poloviny října se v naší zemi organizovaly stávky dělnictva proti vývozu uhlí a potravin.

Někde se už vyhlašovala samostatnost! Bylo to ještě předčasné, ale 28. října přišel ten den definitivně. Po klidné dědince se zpráva o samostatnosti československého státu rozlehla ihned. Podrobnější informace dostali lidé z novin „Cep", které v obci hojně odebírali. Jakmile byla zpráva o samostatnosti potvrzena, byly vyvěšeny prapory v národních a slovanských barvách. Lid nechával práce a spěchal do Hořic, kde se na náměstí konala slavná schůze a pak průvod k Husovu pomníku. Hudba hrála vlastenecké písně a i hymnu „Kde domov můj". Na všech tvářích bylo vidět upřímnou radost. I žákům ve škole byl vyložen význam velkého světového obratu a podle nařízení vyšších úřadů bylo ze školy odstraněno vše, co by připomínalo bývalé Rakousko - Uhersko. V den Dušiček 2. listopadu byly zasazeny podél cesty ke kostelu dvě lípy legionářů. Správce školy odevzdal lípy k opatrování školní mládeži, aby až doroste, zvěstovala všem slávu legionářů, kteří bojovali a položili svůj život na světových bojištích za naši samostatnost.

Lid z vesnic před 20. prosincem spěchal do Prahy, neboť na 21. 12. byl ohlášen příjezd prezidenta Dr. T. Masaryka, teď se ve vesnici mluvilo o prezidentu a o legionářích.

Do těchto již veselejších událostí však neustále zasahovaly chmurné obavy o zatím se nenavrácené otce či syny. Deset rodin se nedočkalo. V roce 1922 byl na návrší nedaleko od školy odhalen pomník na počest všem padlým z obce. Od té doby shlíží k vísce 11 jmen lidí, kteří byli odvlečeni proti své vůli. Byli to: Bejdr František, Fátor Jan, Flégl Jos., Hlavatý Jan, Ježek Jos., Kňourek V., Luštinec Mir., Stejskal Jos., Střihavka Fr., Špůr Jan a Špůr Jar.

Ke konci války řádila ještě epidemie španělské chřipky, která podle některých zpravodajů zkosila více lidí než samotná válka. Červená Třemešná však žádnou oběť neměla.

ŽIVOT OBCE A OKOLÍ V POVÁLEČNÉ DOBĚ (1919 – 1938)

První starostí v poválečné době bylo zásobit obyvatelstvo potravinami. Brzy byla zvýšena denní dávka chleba i mouky, příděl cukru byl zvýšen na 1 kg na osobu na měsíc, pak na 1,25 kg. Jen masa byl stále nedostatek, hlavně hovězího. Avšak po přísných válečných dodávkách, kdy stáje zely prázdnotou, se nebylo čemu divit.

Nebyl pouze nedostatek potravin, ale i topiva. Proto se ve škole od 1. ledna do 10. března 1919 nevyučovalo.

Ve dnech 3. - 9. března 1919 bylo prováděno kolkování bankovek. V obci bylo předloženo ke kolkování 72 410 K. Ale už v srpnu toho roku byly vydány bankovky nové.

Na jaře 1919 se konaly přípravy k volbám. Dr. Jan Pácalt, ředitel okresní kanceláře, a Dr. B.

Stempel, profesor z Hořic, vykládali v obcích občanům republikánský řád volení. Volby se konaly v červnu, ale v Červené Třemešné jakoby se volby nekonaly, neboť jako ve většině obcí i zde byla podána jediná kandidátka. Starostou se tehdy stal Fr. Luštinec - rolník.

Vlna prvního nadšení z nabyté státní samostatnosti brzy opadla. Začal znepokojovat nedostatek běžných věcí a narůstající nezaměstnanost. Výrazným zásahem do sociálního charakteru republiky měla být pozemková reforma. Měla vyřešit otázku dlouhodobých pachtů, zmenšit velkostatkářskou půdu a rozparcelovat půdu do vlastnictví malých držitelů a bezzemků.

V roce 1921 bylo k 16. únoru provedeno sčítání lidu. Červená Třemešná tehdy měla 232 obyvatel.

I v malých vsích se lidé zajímali o dění nejen doma, ale i v zahraničí. V tomto směru byly jejich největším přítelem noviny. Zprávy v nich se k lidem nedostaly tak čerstvé jako dnes, neboť listonoš obce Hořicka obcházel 2-3 krát týdně, ale svému účelu a poučení lidí posloužily. Teprve po elektrifikaci přibylo k novinám ještě rádio, které přispělo k dalšímu obohacení vesnického kulturního života a k rychlejšímu předávání informací.

Elektřina měla velkou cenu pro život nové společnosti, dávala nejen světlo, ale i hnací sílu strojům. První elektrické světlo zazářilo v Červené Třemešné v roce 1924. Zašly petrolejové lampy a žentoury a hlásily se lisy na slámu a kvalitní mlátičky. Elektřinu nejdříve dodávaly elektrárny místního významu. Od nich se však pro nehospodárnost upustilo a byly zakládány elektrárenské svazy, které sdružovaly samosprávné okresy v Čechách. Hořický okres byl zahrnut do svazu v Hradci Králové.

Druhá polovina období první republiky byla velmi zlá. V roce 1929 začala světová hospodářská krize, která prorostla jako ničivá houba veřejný i soukromý život lidí. Národohospodáři ji charakterizovali jako „krizi z nadbytku“. Všeho bylo totiž dost, ale nebyly peníze. A peníze nebyly proto, že nebyla práce. Méně se krize dotýkala rolníků. Kupovalo se jen to nejnutnější, jinak obživu dala chalupa. Krizi na Hořicku zlikvidovala až německá okupace. Je to smutné, ale pravdivé.

Téměř každý rolník měl ke svým polím i kousek lesa.Ve 20. letech však byly starosti nejen s polem (pozemková reforma), ale i s lesem. V roce 1924 byly lesy zpustošeny mniškovou nákazou, a tak ztratily téměř cenu. Lesy okolo Červené Třemešné byly téměř všechny vykáceny. Za dřevo bylo utrženo 120 000 Kč, ze kterých se vzalo 20 000 Kč na obnovu kultury lesa a zbytek na opravu třemešenského a miletínského kostela. Co nezničila mniška, na tom se podepsaly velké mrazy o rok později. Teplota se pohybovala okolo -25° C . Ten rok zmrzlo hodně zvěře, neboť mrazy trvaly od ledna do 1. března. V Červené Třemešné byl dokonce v Sovích dolech nalezen 4. února zmrzlý nezaměstnaný dělník Josef Pavlíček.

Od roku 1918 probíhalo dosti pravidelně sčítání lidu, v prosinci 1930 měla Červená Třemešná již 288 obyvatel.

V roce 1932 se konaly obecní volby, ve kterých byl do čela obce postaven Josef Flégl.

ŽIVOT OBCE A OKOLÍ ZA NĚMECKÉ OKUPACE (1938 - 1945)

Mimořádně vážná situace nastala v září 1938 v tzv. událostech podzimu 1938. Z místních událostí těchto dnů je nejdůležitější pobyt čs. vojska v Červené Třemešné. Dne 10. října přišlo do obce vojsko, které bylo na ústupu z odstoupeného území. Vojáci byli v obci mile přijati a byli ubytováni téměř ve všech staveních a stodolách, neboť jich bylo asi 200 a měli s sebou 85 koní. Tak se obec ve chvíli změnila ve vojenský tábor.V hostinci u Fátorových byla shromážděna všechna děla. Rolníkům byli vojáci a jejich koně velmi vítáni, neboť jim za svého dvacetidenního pobytu velmi pomohli s polními pracemi, které byly následkem mimořádných poměrů velice zpožděny. Situace byla napjatá. Lidé nevěděli nic jistě, roztrušovaly se všelijaké zvěsti. Vyvrcholení nastalo 15. března 1939, kdy rozhlas ráno mnohokráte za sebou hlásil, že počínaje šestou hodinou ranní vstupuje německé vojsko

na naše území, aby udělalo pořádek a chránilo obyvatelstvo před možnými zmatky. Do našeho kraje přijelo vojsko od Zvičiny. Při cestě vojáci vylepovali vyhlášky o večerním klidu, provolání o pořádku, o ježdění vpravo, o najímání dělníků do Německa, o soupisu obyvatelstva …. Na tuto situaci lidé reagovali nejdříve zmatkářskými zásobami, které si začali dělat. Pak následovaly vyhlášky jedna za druhou a jedna horší než druhá: 16. března o jmenování nového nejvyššího úřadu v nynějším protektorátu Čechy a Morava, o odevzdání zbraní, o ceně potravin (1 kg másla 18 K, 1 q brambor 70K, 1 kg chleba 2,20 K). Dne 2. dubna byly zakázány některé filmy (Jízdní hlídka, Hej rup, Svět patří nám), 20. srpna následoval zákaz mluvení o politice, v září zákaz poslouchání cizích rozhlasových stanic ….

Památník padlých z 1. světové války

Od 2. dubna 1939 se navraceli čs. vojáci, neboť byla rozpuštěna armáda.

Světová válečná situace se neustále zhoršovala a s tím úzce souviselo neustálé zhoršování hospodářských a sociálních podmínek. V lednu 1940 byly

Současný pohled na část obce ze silnice od Dachov

zavedeny lístky na nákup oděvů a obuvi. Zrnková káva byla pouze na lékařský předpis. Od února byli nuceni všichni majitelé hospodářství, kteří chovali slepice, ohlásit jejich počet a odvádět ročně 60 vajec na jednu slepici. Na základě dalších rozhodnutí museli rolníci dodávat dobytek, seno, slámu. Dne 16. listopadu byl vykonán soupis šrotovníků a zakázáno domácí šrotování, spotřebitelům mléka bylo zakázáno jej nakupovat u rolníků, neboť oni všechno museli dodávat mlékárně, která mléko odtučněné prodávala sama. Rolníci dostali příkaz dodávat mléko k hostinci u Fátorových, kde mléko sbíral František Janák, k Červinkovým a do Jahodné. V červnu chodili po hospodářstvích četníci a zaplombovávali máselnice, aby se nemohlo podomácku tlouci máslo. Taková tedy byla situace na vesnici v prvním roce války. Život na protektorátní vesnici měl jiné problémy než ve městě. Výrobci potravin a jejich rodinní příslušníci dostávali příděl „ pro samozásobitele“, to znamená, že si mohli část ze své sklizně ponechat, ale ostatní museli odevzdat vládním orgánům. Ve válce se rozšířily plochy pícnin, což mělo udržet vysokou dojivost. Zároveň byly sníženy osevy obilovin a okopanin. Po překonání rozsáhlé epidemie

kulhavky a slintavky došlo v roce 1939 k rychlému růstu stavu hospodářských zvířat.

V červnu 1941 začala válka Německa s SSSR. Po ztrátách, které Německo v Sovětskému svazu utrpělo, sváželi okupanti z vesnic koně pro svoje potřeby. Tak i v Červené Třemešné se 15. července konal odvod koní a odvoz vozů pro potřebu říšské branné moci. Do Červené Třemešné byli přiváděni také koně z Dobše a z Lukavce.

„Díky“ dlouhodobé zimě a tím zhoršené úrodě byly zavedeny i lístky na brambory a tabák. V říjnu vyšlo nařízení o zákazu vožení obilí do mlýnů a mouky z mlýnů pro soukromé zájemce. Naštěstí se však vždy našel mlynář, který se snažil pomoci a to nejpotřebnější množství mouky namlel. Pamětníci vzpomínají, jak vozili večer mlet obilí do Bysteráku k otci Bělonohému nebo k Rozsevačovým do Hořic. Také chválili miletínské četníky, zejména strážmistra Fáru, který dal předem vědět, že se chystá prohlídka.

Aby byl zajištěn klid a pořádek v protektorátu, byli zajišťováni říšskou státní tajnou policií občané, kteří by měli styky s nepřáteli Německa. Stanný soud v Praze i Brně odsoudil mnoho lidí i k smrti. Z našeho okolí bylo také několik lidí odvezeno do Hradce Králové do zajišťovací vazby, ale po výslechu byli vždy propuštěni domů. Až jednou se mezi odsouzenými objevil i Dr. Fr. Šrámek, okresní hejtman v Hořicích. Po jeho smrti se stal okresní úřad filiálkou okresního úřadu ve Dvoře Králové, později byl hořický okres připojen úplně ke Dvoru Králové.

S potravinami to bylo rok od roku horší. V červenci 1942 vyšla dokonce vyhláška o zabavení veškeré plné úrody a od 7. července byl zmenšen příděl dospělým osobám v mléce z 1/8 litru na 1/16 litru.

V květnu 1943 bylo nařízeno prozkoumat jakost polí a luk. Za tím účelem chodil k tomu určený inženýr po polích a za pomoci místních zemědělců bral vzorky půdy. Vzorky byly poslány do Prahy k prozkoumání- výsledky nejsou známy.

Hospodařilo se se vším. Aby bylo úspornější hospodaření s palivem, vyšlo v lednu 1944 nařízení o prodeji dřeva pouze na žádanky. V tomto roce byly v rámci totálního nasazení také uzavřeny některé vyšší školy a na nižších byl snížen počet učitelů. Studenti, herci, učitelé byli přiděleni na práci do Junkersových závodů nebo na zákopové práce na říšské hranice, jako např. zemědělská mládež ročníků 1921- 22- 23. Z Červené Třemešné odešel Jaroslav Kout, který se po válce šťastně vrátil domů.

Většina lidí se kolem sebe nedívala lhostejně a snažila se zlu nějak odporovat. Proto v našem okolí vznikaly odbojové skupiny, jako hořická letáková skupina „V boj“ nebo miletínská odbojová skupina „Pochodeň“. Ne všichni lidé však byli pravými vlastenci. Našli se i takoví, kteří spolupracovali s Němci a chytračili pro hmotný osobní prospěch. Těch pár jedinců naši lidé většinou znali, a proto před nimi byli opatrní.

Od poloviny roku 1944 se daly pozorovat nad podzvičinskou krajinou přelety svazů spojeneckých bombardérů. V srpnu nálety zesílily a letadla shazovala letáky - výzvy k odboji a sabotážím. Po zhroucení německé fronty na východě byl Hitler přinucen přemístit svoje zajatecké tábory z východu na západ. Únor 1945 se zapsal do paměti lidí nekonečnými kolonami zajatců všech národností, které pochodovaly po silnicích od Hradce Králové k Jičínu. Nejubožejší byli Rusové. Nedostatečně oblečení, bosí a hladoví se potáceli po zasněžených silnicích. Přitom byli neustále tlučeni nelítostnými strážci za každý sebemenší přestupek. Naši lidé pomáhali zajatcům potravinami i oděvem, přestože jim bylo vyhrožováno i trestem smrti. Sbírky potravin byly pořádány několikrát. Jejich přepravu do příslušných míst (Hořic, Dobré Vody, Libonic) obstarávalo nenápadně auto pekárny Hospodářského družstva.

Socha sv. Václava

Okresní úřad ve Dvoře Králové nařídil v únoru 1945 zostřit noční hlídky občanů. Hlídky dostaly nový úkol: Pátrat v terénu po parašutistech a partyzánech. „Pátralo“ se na strážnici, která byla zřízena u Nejedlých ve výměnkářské světničce.

V březnu a dubnu nastoupili občané Červené Třemešné nuceně na opevňovací práce do Miletína.

Brzy po anglo-americké invazi se zhroutila i západní německá fronta. Spojenecké armády se valily ze všech stran do srdce Říše. Do Červené Třemešné přišlo v tuto dobu 5 německých rodin- celkem 28 lidí. Byla pro ně zabavena školní kuchyně, byt učitele Sychry, sál v hostinci a deputátnický byt ve dvorci pana Laina v Jeníkově. Obec byla nucena vyplácet Němcům vyživovací příspěvky. Celkem dosáhly výše asi 8000 K.

Ve vsi bylo jinak stále ticho. Dychtivě se poslouchal český rozhlas z SSSR, Anglie, Ameriky. Téměř v každé rodině byla podrobná mapa, na níž se napjatě sledovala situace. Velké rozrušení v obci způsobila až výzva z rozhlasu dne 5. května. Většina občanů byla ve chvilce u přijímačů, které byly ve vsi k dispozici. Z Němců, kteří byli ve vsi ubytováni, se nikdo neukázal. Na návsi se pak tvořily hloučky mužů, kteří dychtivě hovořili o tom, co se dozvěděli. Věděli, že povstání v Praze bylo očekávaným podnětem. V 15.00 hodin odpoledne houkala siréna v Hořicích. Plynulý tón trval tři minuty - to bylo znamení pro počátek odboje na Hořicku. Ihned bylo navázáno spojení s revolučním národním výborem v Hořicích. Tam se na náměstí již řadili dobrovolníci. Všude vlály prapory, lidé byli nadšeni. Rozhlas udílel rozkazy RNV. V Červené Třemešné byli muži svoláni hasičským signálem. V telefonní hovorně u Fléglů čp. 26 zůstala stálá služba a spojka. RNV v Hořicích nařídil připravit záseky a protitankové uzávěry na všech silnicích, které vedly do Hořic. Tento úkol byl ihned splněn, i když počasí bylo nepříznivé a až do noci trval liják s větrem. Uzávěry byly připraveny v úvoze nad kostelem z mohutných stromů, které byly poraženy v lese za pomníkem, a dole na kraji vesnice u Stejskalových. Po setmění zůstaly na křižovatce u hostince i u telefonu hlídky. V noci byl ve vsi klid. Projelo jen několik aut, které vezly z Hořic zbraně a posilu do Bílé Třemešné. Přitom dostal místní oddíl několik ručních granátů, přilbice, pušky a náboje.

V neděli ráno 6. května bylo mlhavo a pršelo. Do Červené Třemešné přišel oddíl odzbrojených Němců, kteří tu měli být internováni. Byli umístěni ve škole a byli střeženi dvoučlennou hlídkou. Odpoledne však přijel náhle od Hradce Králové do Hořic silný oddíl německých ozbrojených aut s úkolem zlikvidovat povstání v Hořicích. Došlo k ostré přestřelce, při níž obránci Hořic ustoupili do lesů severně od Hořic. V Červené Třemešné přespalo té noci mnoho obránců, kteří se přes den zdržovali v lesích.

V pondělí 7. května ráno odešli internovaní Němci ze školy do Miletína. V Hořicích zatím velitel SS vyhlásil ultimátum, podle kterého mělo být město zapáleno a rozbořeno, nebudou-li do poledne obyvatelstvem odevzdány všechny zbraně. Brzy po tomto vyhlášení se Červená Třemešná plnila vystěhovalci z Hořic, kteří hromadně prchali jen s nejskromnějším majetkem. Škola byla opět zaplněna do posledního místa.

V úterý 8. května přinesl zahraniční rozhlas zprávu o bezpodmínečné kapitulaci Německa. K. H. Frank v Praze však prohlásil, že se tato kapitulace nevztahuje na země tzv. protektorátu a ohlásil pokračování boje. V Hořicích a v Miletíně toho dne stály na náměstích hlídky s kulomety a střežily průjezd německé armády. Venkov celého okresu se stal jedním bojištěm. Zasahovaly zde četné oddíly, které byly sestaveny z bývalých zajatců a řady dobrovolníků. Přepadávaly německé kolony a odzbrojovaly je. Němci se často houževnatě bránili, a proto docházelo i k prudkým bitkám.

Ve středu 9. května uslyšeli obyvatelé radostnou zprávu o osvobození Prahy. Maně si prý vzpomněli na slova K. H. Franka: „Budeme-li muset opustit Čechy, opustíme je jako hřbitov.“ „Praha

Pohled na obec od západu

tedy tím hřbitovem nebude," řekl si snad každý, a to hodně pomohlo v bojích, které se v našem okolí ještě odehrávaly.

Hned druhý den 10. května se začala ze všech stran ozývat střelba. Na silnicích bylo nebezpečno, neboť projíždějící Němci stříleli po všem, co uviděli. Přesto byly německé kolony neustále odzbrojovány. Při odzbrojování se proslavily zejména dobrovolné oddíly z Ostroměře, Boháňky a Kačírku. Ostroměřští měli dokonce i děla, která si odnesli z pancéřového vlaku zneškodněného na tamním nádraží.

V časných ranních hodinách zaujal své stanoviště oddíl poručíků Pospíšila a Buzanova u kostela. Již dopoledne projížděli obcí Němci ve dvou kolonách. Jedna od Miletína k Bělohradu, druhá od Bělohradu. Obě byly u kostela odzbrojeny. Ale poněvadž druhá kolona na výzvu „zastavit" počala střílet a zranila dva Rusy, byla palba opětována a v této přestřelce byli čtyři Němci zabiti. Na jednom z ukořistěných aut byli zranění Rusové převezeni do hořické nemocnice, na dvou dalších odjela četa dobrovolníků do Lukavce, kde bylo potřeba odzbrojit další německou kolonu. Po návratu této čety byl celý oddíl odvolán do Miletína, kde ho bylo naléhavě potřeba. Toho dne také odjeli z obce němečtí vystěhovalci.

Nadešel pátek 11. května, což byl po šestidenním strádání konečně jeden radostný den. Naši lidé uviděli poprvé Rudou armádu, která jim s sebou přivezla svobodu. V odpoledních hodinách dojela do Miletína i do Hořic první auta se sovětskými vojáky. Lidé je radostně vítali. Za auty přijeli vojáci s těžkou technikou. Lidé však byli nejvíce zvědavi na proslulé ruské „kaťuše" a ptali se po nich. Vojáci s úsměvem a pýchou ukazovali na těžká nákladní auta, pečlivě přikrytá plachtami.

Záhy byly všechny vesnice naplněny rudoarmějci, kteří se chystali přenocovat. V Červené Třemešné a v Dobši bylo s vojáky i nesčetně podvozků a koní. Škola byla znovu zaplněna do posledního místečka. Vojáci byli celí uprášení a unavení. Vše však dokázali překonat a zpívali, hráli na kytary a harmoniky, tančili, popíjeli s našimi sousedy a oslavovali s nimi vítězství nad Němci. Tuto noc ve vsi nikdo nespal. Ráno byla vesnice opět prázdná, neboť sovětští vojáci odjeli ku Praze. Ve vsích po nich zůstalo mnoho koní, unavených a nemocných, kterých se naši lidé ujali.

Na vojáky zbylo ve vsi mnoho radostných vzpomínek, ale i jedna smutná, kterou nám dodnes připomíná hrob Ivana Černyševa z Leningradu, neboť tento voják zemřel nešťastnou náhodou v poslední den války.

Sovětská posádka zůstala už jen v Miletíně a v Hořicích. Červená Třemešná dostala tři pušky a náboje a do 16. května nastupovali do služby střídavě tři muži, neboť se v okolních lesích skrývali ještě uprchlí němečtí vojáci a příslušníci SS.

Týden nato se ve vsi definitivně ustanovil MNV, jehož předsedou byl zvolen František Janák- (rolník) a členy se stali Jos. Spanilý (tovární mistr), Jos. Stejskal (rolník), Jos. Flégl (rolník), Josef Šubr (rolník), Jos. Červinka (krejčí), Jos. Nálevka (rolník), V. Podhájský (rolník), Jar. Sychra (učitel). Veřejný život se brzy začal navracet do normálních kolejí.

Po 20. květnu očekávala obec návštěvu. Dne 27. května přijel do Červené Třemešné gardový dělostřelecký leningradský pluk k delšímu pobytu. Důstojníci a část vojáků se ubytovala po domech ve vsi. Pro zbytek vojska, děla a ostatní výzbroj byl zřízen vojenský tábor v Kačírku, v lesích pod Smolníkem a u dachovského koupaliště. Velitelství pluku bylo na Dachovech. Během tohoto pobytu navštívili školu A. S. Dračenko a M. N. Pěrvušin učitel - historik, vojenský básník. A jak se píše v kronice - „při odchodu se neutajili s dojetím, které v nich toto setkání vyvolalo."

ŽIVOT OBCE PO II. SVĚTOVÉ VÁLCE (1946-1981)

V osvobozeném Československu se vytvořila svérázná třídní situace, která byla řešena na bázi široké Národní fronty. Postupem doby se stále více a ostřeji střetávaly dělnická a buržoazní linie. Za této situace se přikládal velký význam prvním pookupačním parlamentním volbám, které byly vypsány na 26. května 1946. V celostátním měřítku přesvědčivě zvítězila KSČ (38%). Podle výsledků parlamentních voleb byly upraveny MNV, ten měl v Červené Třemešné 12 členů.

Naší obce se v dalších letech nejvíce dotklo katastrofální sucho v létě 1947. Tato pohroma nezůstala bez zhoubných následků. Životní úroveň, která se do roku 1947 stále zvyšovala, svůj vzestup nejen prudce zastavila, ale hluboce klesla. V důsledku neúrody se obyvatelstvo ocitlo v katastrofální situaci. Následkem zvýšeného dovozu potravin byl nedostatek jiného zboží, zejména textilií. Zvláště drobní spotřebitelé byli v zásobování tímto zbožím často odkázáni na milost a nemilost těch, kteří měli tyto věci v moci. Šmelináři měli ovšem všeho dost. V přepychovém životě s nimi často závodili mnozí nepoctiví „národní správcové“ znárodněných podniků. Zhodnocením prvního roku dvouletky vidíme, že průmyslová výroba byla sice splněna na 100%, ale zemědělství v důsledku neúrody jen na 60%. Nedostávajících se 40% potravin, hlavně chlebovin, opatřila vláda v cizině, hlavně v SSSR. Tím byla ve státě smazána starost o nasycení lidu.

Události roku 1948 se obce nijak zvláště nedotkly. ÚAV NF nařídil ustanovení okresních a místních AV NF s úkolem provést očistu veřejného, kulturního a společenského života, ale v Červené Třemešné nedošlo ze strany MAV NF, jehož předsedou byl Jaroslav Kulhánek, k žádnému zákroku.

Velké změny v národním hospodářství měly vliv i na zemědělství v naší obci. V roce 1957 došlo na Hořicku k hromadnému zakládání JZD. Bylo to vlastně znovuzakládání družstev, která v letech 1953-54 zanikla. Ve zdejší obci vyvrcholila tato akce v srpnu 1957. Koncem srpna a počátkem září téměř každého večera přijížděli do vsi pracující z hořických závodů, úřadů a škol a přesvědčovali zdejší zemědělce o výhodách a do budoucna jedině možných formách zemědělské výroby. Tentokrát bylo založeno JZD III. typu a jeho předsedou byl na ustavující schůzi 17. září 1957 zvolen Fr. Festa a agronomem Jan Sychra. JZD začalo brzy aktivně pracovat. Hned rok po založení družstva byla postavena nová drůbežárna pod lesem V Dolcích, o rok později byla adaptována stodola u Hlavatých na další drůbežárnu. Aby byla zvýšena produkce skotu a výroba mléka, byl za obcí směrem na Vidoň vystavěn kravín, který byl dokončen v roce 1963. Ještě toho roku na podzim do něho byl proveden svod krav z jednotlivých hospodářství. Prosazováním nových výrobních forem v zemědělství došlo k tomu, že k 1. lednu 1965 JZD v obci zaniklo a ze družstva vznikla farma Československého státního statku (ČSSS), který měl sídlo v Cerekvici nad Bystřicí. Dalším procesem modernizace vyšlo najevo, že jestliže se má zvýšit mechanizace a tím větší produkce farmy, nezmůže tuto práci sama. Proto k 1. lednu 1974 došlo ke spojení třech farem – Červené Třemešné, Lukavce a Rohoznice – a tak k možnosti většího využití moderního strojového parku, který by si nemohla pořídit každá farma sama. Po sloučení byly v Červené Třemešné v roce 1967 drůbežárny zrušeny a farma se specializovala pouze na chov krav v Červené Třemešné a odchov jalovic v Miletínku.

Zemědělské akce a události byly vždy úzce spjaty s veřejným životem obce. V této oblasti byl významný rok 1954, kdy se konaly volby do MNV. V předvolebním období byly pořádány různé kulturní akce – hudba, recitace, tanec, filmy. Volby 15. května měly dobrý průběh a bylo zvoleno všech 9 navržených kandidátů NF. Předsedou byl zvolen dosavadní předseda MNV Fr. Janák a tajemníkem Fr. Červinka.

Postupně se slučováním zemědělských družstev a pak i farem ČSSS docházelo i ke slučování národních výborů. V současné době je v obci devítičlenný občanský výbor, který řídí všechny akce v obci po dohodě s MNV v Miletíně, pod který spadá od roku 1975, stejně jako občanské výbory obcí Bezník, Rohoznice, Chroustov, Tetín, Borek, Želejov. Předsedou MNV byl zvolen v roce 1981 i nadále Jindřich Dubenecký.

Zásluhou MNV byla v obci zřízena v roce 1952 v bývalém sále hostince u Fátorových prodejna Jednoty. Tato prodejna sloužila do roku 1977, kdy byla otevřena nová prodejna, kterou vybudovali místní občané v akci „Z“. V rámci této akce se obyvatelé snaží mimo jiné i o zkrášlení okolí svých domů. Akce

jsou zahrnuty do volebních programů NF a jsou občany zajišťovány uzavřenými závazky. Tyto závazky

Prodejna Jednoty jsou nejenom plněny, ale většinou i překračovány. Lidé mají svou obec rádi, chtějí ji mít hezkou a vytvářejí společnou prací životní podmínky podobné podmínkám v obcích daleko větších.

HISTORIE ŠKOLY

Škola v Červené Třemešné se nemůže vykázat žádnou zakládací listinou. O jejím založení se můžeme pouze dočíst v miletínském „Patenbuchu“, kde je citován dopis c. k. komisaře Jakoba Stránského: „Činím návrh na založení školy v Č. Třemešné, poněvadž v ní samé a v okolních obcích Lukavci, Dobši, Vlkánově a Tetíně jest předepsaný počet dětí. V Č. Třemešné jest obecní dům, který obec chce pro školu věnovati.“ Jednalo se o bývalou pazdernu, která stála na dnešní školní zahradě. Škola byla přece jen roku 1795 na zahradě domu čp. 30 zřízena. Výnosem ze dne 9. července 1871 odškolila okresní školní rada obce Tetín a Vidoň od zdejší školy a přiškolila je ke škole vřesnické. Toho roku zůstalo zdejší škole „pouze“ 148 žáků. O tři roky později v roce 1874 povolila okresní školní rada rozšíření dosud jednotřídní školy na dvoutřídní a od 1. března t. r. se započalo vyučovat ve dvou třídách. Pro nedostatek místa byla první třída prozatím najata v hostinci pana Antonína Flegla za roční nájemné 50 zl.

Tak jako si zřídil školu Vřesník, domáhala se i obec Lukavec zřízení samostatné školy. Žádost Lukavce byla roku 1875 zamítnuta, ale už v roce 1887 byla škola vystavěna, protože Červená Třemešná a přiškolené obce proti stavbě neměly námitky.

I v Červené Třemešné byla v roce 1885 vystavěna nová jednotřídní škola, která neměla žádné vedlejší místnosti. Stará školní budova se rozbourala až 16. ledna 1888 a 20. ledna bylo dřevo z ní rozprodáno v dražbě za 224 zl. 30 kr. Při bourání bylo nalezeno prkno, na němž bylo napsáno červenou hrudkou: „Anno 1795 dne 6. septembra jest tato škola s pomocí Boží vystavěna, nákladem materiale milostivé vrchnosti, od vystavění záduše ruční práce obecné …. (nečitelné) … za učitele Jana Horázkyho.“ Dražbou byla prodána i staletá lípa, která stávala před školou. Již v dubnu t. r. bylo místo po staré škole oploceno a byla zřízena zahrada. Roku 1902 zřídila místní školní rada školní cvičiště a v roce 1907 se postarala o zavedení vodovodu do školy, který stavěl Fr. Medlík z Karlova.

Budova bývalé školy dnes

Školní mládež se brzy zapojila do veřejného i kulturního života obce. Pořádala různé akce, a mezi nejoblíbenější patřila divadelní představení. Jako první sehrály děti 26. února 1890 divadelní hru „Láska k vlasti“. Divadlo hrály nejen děti, ale i místní ochotníci. Největší rozvoj místního divadelnictví byl však až ve 30. – 40. letech minulého století (viz Kulturní život obce).

Třemešenská dvoutřídní škola dětem většinou postačovala, neboť číst, psát a počítat se zde přece jen za těch pět let (nebo 8 let, když nešly do měšťanské školy do Hořic) naučily. Ani většina rodičů nestála o „nějaké velké študýrování“ svých dětí. Doma v zemědělské rodině bylo potřeba každé ruky, neboť např. o žních byly dříve jedinou „mechanizací“ kosa a srp. A na hospodářství bylo co dělat celý rok. Proto dále do měšťanských škol odcházelo jen několik dětí. Měšťanská škola v Hořicích byla otevřena pro chlapce v roce 1875. Pro dívky byla rozšířena škola obecná na pět tříd. V

roce 1895 chodilo do hořických škol 1 268 žáků ze širokého okolí. Hořická deputace musela až k samotnému císaři do Vídně, aby si školu vymohla. To se už vědělo, co škola znamená, že to nejsou jen koledy a peníze, ale příprava dětí k lepšímu životu. V té době už byl z kantora pan učitel, naturální dávky se mu změnily na peněžní plat. Ve společnosti zaujal učitel důstojné místo.

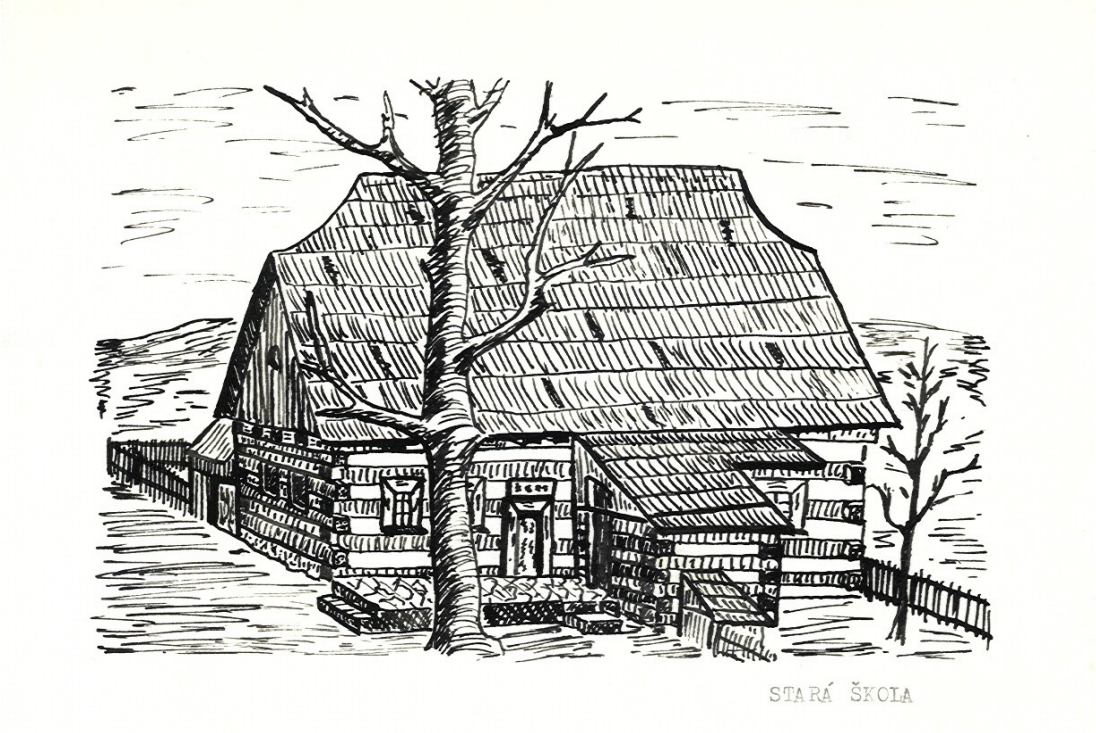

V Miletíně zahájili akci za měšťanskou školu až po třiceti letech, tedy v roce 1905. Na Miletínsku bylo roztroušeno tehdy 20 tříd s 365 dětmi. Byla to trojtřídní škola v Třebihošti, dvoutřídní škola v Chroustově, dvě jednotřídky v Červené Třemešné a v Bezníku, dvoutřídní škola v Trotině, čtyřtřídní v Lanžově, dvoutřídní ve Vřesníku a pětitřídní v Miletíně. Ale žádost z 12. července neuspěla. A tím mohly děti vyšší vzdělání nabýt zase jen v přeplněných školách v Hořicích, ve Dvoře Králové nebo v Bělohradě. S docházkou do měšťanské školy byly spojeny značné náklady, proto chudším dětem, i velmi nadaným, zůstala možnost dalšího vzdělání odepřena.

Prvním učitelem třemešenské školy byl do roku 1813 Jan Horáský. Po něm nastoupili Fr. Kracek v letech 1813 – 1844, Josef Müller v letech 1844 – 1855, Václav Müller 1855 – 1881, Karel Píč 1881 – 1882, Josef Špringer 1882 – 1888, Václav Deyl 1888 – 1917, Josef Šeps 1917 – 1920, A. Čapková 1920 – 1921.

Rok 1920 je pro školu významný, neboť 17. dubna t. r. správce školy a starosta Fr. Luštinec předložil ke schválení okresní školní radě v Nové Pace plány na přístavbu školy se žádostí o substituci. Rozpočet na přístavbu prvního poschodí činil 250 000 K. Se stavbou, která byla schválena, se započalo 1. června 1923. Práce byla zadána V. Koppovi. Během stavby se vyučovalo polodenně v hostinci u paní Fátorové. Nový školní rok byl zahájen ihned po dokončení stavby dne 4. září t. r. Stavba byla teda pořízena v rekordním čase v celkovém nákladu 165 000 K. Peníze na stavbu zapůjčovali jednotlivci na 5% úrok.

Avšak již v roce 1924 byla dvoutřídní škola degradována pro nedostatek žáků na jednotřídní.

Po A. Čapkové nastoupila na školu učitelka Miroslava Kafková a jako učitelka ručních prací Růžena Militká z Hořic. Náboženství vyučoval Vít Štěpánek, po něm nastoupili T. B. Jeschke a Fendrich, kteří na škole působili ještě v roce 1931. V tomto roce byl řídícím učitelem Fr. Černý a učitelkou ručních prací byla paní Bidlová. V roce 1931 nastoupil na místo řídícího učitele pan Kašpar, který se zasloužil o rozvoj místního divadelnictví. Ale v roce 1932 na jeho místo nastoupil učitel Alois

Rozsevač, který zde působil až do roku 1958. S ním současně učil po roce 1945 i Fr. Švanda.

V dobách, kdy v chalupách byl nedostatek jídla i ošacení a děti těchto chudých rodičů se často ani do sytosti nenajedly a v zimě nemohly pro nedostatečné oblečení jít do školy, pořádala občas škola ve spolupráci s různými organizacemi akce na pomoc těmto dětem. Tak např. v listopadu až prosinci roku 1927 probíhala ošacovací akce. Správce školy vymohl na Okresní péči o mládež ošacení pro 10 dětí, aby tím bylo umožněno jejich pravidelné docházení do školy. Ve školním roce 1932/33 probíhala tzv. mléčná akce. Vzhledem ke špatným sociálním podmínkám bylo opět zavedeno stravování pro chudé žactvo. Tato akce byla pořádána již dříve, ovšem ne s takovou důležitostí, až tento rok bylo podělováno 20 – 30 dětí. Finance na nákup mléka čerpala škola ze státní podpory (140 Kč), podpory okresní sociální péče (200 Kč) a z výtěžku dětského divadla (80 Kč). Těch tak potřebných peněz bylo čím dál méně, takže i škola cítila následky světové hospodářské krize (1929 – 1933). Proto v zimě roku 1934 poprosil správce školy o dar ředitelství Hirchovy továrny v Hořicích, když už jinde se nedostalo zastání a pomoci. Ale „dar“ asi moc velký nebyl, protože kronikář školy napsal: „To daroval balík různých zbytků.“ Nakonec okresní péče darovala 160 Kč, 4 páry bot a punčoch a 1 svetr, což bylo rozděleno mezi nejchudší.

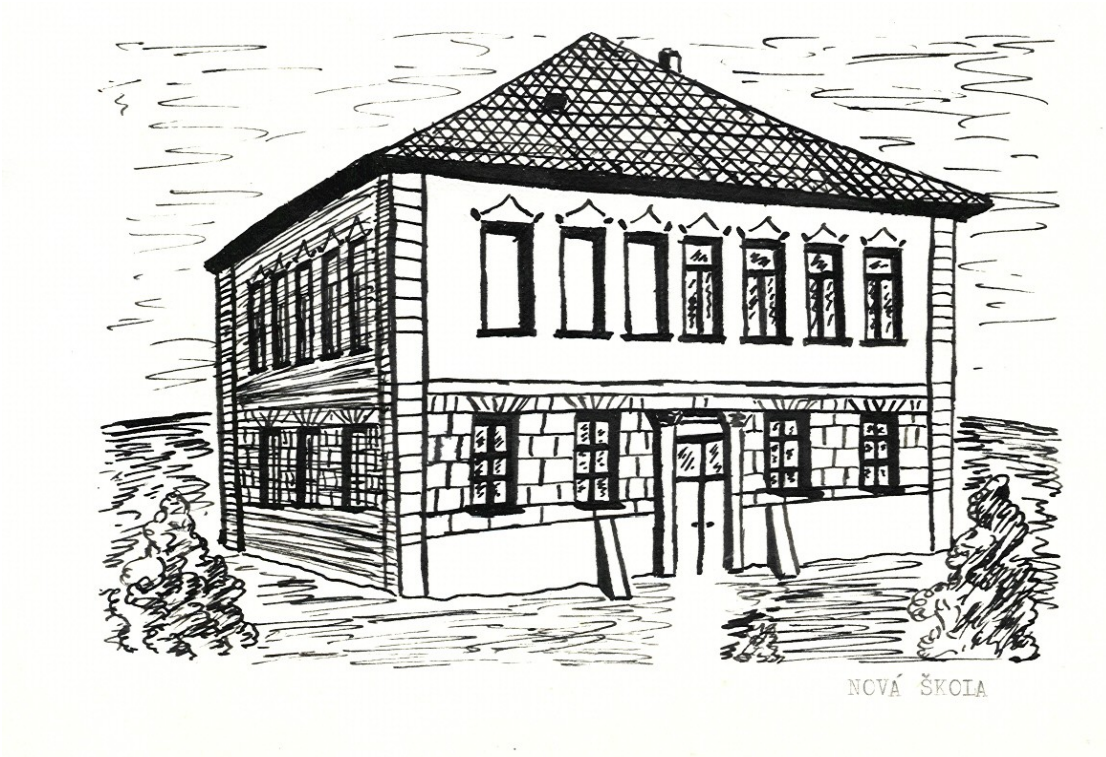

Při té vší chudobě začalo růst mezinárodní napětí a blížila se v pořadí již II. světová válka. I to se odrazilo ve škole. Musela se věnovat zvýšená pozornost branné výchově žactva, a proto se konala různá branná cvičení a návštěvy poučných filmů v hořické sokolovně.

Pozornost zaslouží i 7. prosinec 1930, kdy bylo na škole založeno rodičovské sdružení. Tím se více spojil život obce a rodin se školou, s učiteli a s prací žáků. Rodičovské sdružení na sebe převzalo péči o ošacení, stravování a výchovu dětí. Následující měsíc si škola pořídila také rozhlas, který jistě napomohl v dobrém při výuce i výchově dětí.

Válka činnost školy nijak zvláště neporušila. Po osvobození bylo na zdejší škole započato i s výukou RJ pod vedením Blaženy Bydžovské-Kuchařové.

Škola se i nadále zúčastňovala kulturního života obce i příležitostných oslav. Nestála stranou ani od akcí pořádaných ve státním měřítku. Tak se žáci zúčastnili v březnu 1947 sběru tkanin, kdy v obci sebrali 210 kg , a tak se i oni přičinili o větší zisk surovin pro textilní průmysl.

Na podzim roku 1945 nařídil ministr školství s okamžitou platností, aby všechny schopné děti šestého až osmého školního roku byly přeřazeny do měšťanských škol. Následkem tohoto ustanovení

přestoupili někteří žáci do Měšťanské školy do Miletína. Tímto nařízením měly být odstraněny křivdy, které způsobil nacistický režim českým dětem zavedením tzv. výběrových škol.

V poválečných letech bylo však očividně méně dětí nastupujících do školy než před válkou. Stav žactva měl klesající tendenci pod 20 a nastávalo nebezpečí uzavření školy. Proto se školní rada rozhodla podat žádost zemské školní radě do Prahy, aby škola byla ponechána i při menším počtu žactva, protože místní komunikační i povětrnostní poměry nejsou příznivé. Dne 28. května 1948 se proto konalo v Červené Třemešné komisní šetření a žádost byla v tomto roce vyřízena kladně.

Kříž nedaleko školy

Škola se stále více snažila přiblížit venkovské rodině, všem lidem. Jedním z důkazů je i veřejná schůze, která se konala 19. ledna 1951 pod názvem „Hovory o škole“. Cílem této akce bylo vzbudit větší zájem veřejnosti o školu a její práci. Na schůzi byli přizváni občané přiškolených obcí i obcí, odkud přicházely děti jen dočasně, pro udržení základního počtu žactva (Tetín + Vlkánov). Schůze byla spojena s tzv. dny otevřených dveří ve škole. Při této příležitosti se mohli rodiče žáků i ostatní občané podívat do školy na výuku a školní život mládeže.

Žáci se zúčastňovali také pochodů míru, které se konaly toho roku v dubnu, ve Třemešné 29. dubna 1951, a kterých se zúčastňovaly všechny složky NF a organizace, aby tak manifestovaly pro zachování míru na celém světě.

Žáci se zúčastňovali i budovatelské práce. Hospodářství pomáhali nepřetržitým sběrem surovin a po roce 1952 v nově založeném JZD pomáhali při sběru chroustů a mandelinky, která se v našem kraji poprvé objevila v roce 1952.

Jak je z předcházejících příkladů vidět, nezůstalo ve škole jen u vyučování. Začala se rozvíjet zájmová činnost a počátkem února 1956 byla na škole založena i PO. V rámci Pionýrské organizace pořádali žáci s učiteli mimo jiné také nedělní výlety, které se brzy staly velmi oblíbenými. Tak škola jako první v okrese získala odznak „100 jarních km“.

Poslední zde působící učitelkou byla Jaroslava Erbenová, která nastoupila roku 1958 po A. Rozsevačovi. Ve zdejší škole však učila pouze do roku 1962, neboť v červnu t. r. byla škola pro nedostatek dětí uzavřena.

Děti z Červené Třemešné dojíždějí od té doby do ZŠ v Miletíně. Budova školy pak sloužila za sídlo občanského výboru a knihovny.

HISTORIE KOSTELA

Na návrší nad obcí na severozápadní straně stojí prastarý kostel sv. Jakuba Většího. První zmínky o tomto kostele pocházejí z roku 1238, kdy se píše, že patřil k miletínské faře.

Kostel je jednolodní s presbytářem, který je uzavřený dvěma stěnami, svírajícími tupý úhel. Na severní straně presbytáře se nachází obdélná sakristie. Loď je plochostropá s kruchtou na dvou kamenných sloupech. Presbytář byl klenut původně křížově, nyní má napodobenou klenbu klášterní, sakristie je klenuta valeně.

Hlavní oltář se skládá z dvoukřídlé archy, která pochází z roku 1612 (pozdně renesanční architektura i dekorace), a ze středního obrazu apoštolů Ondřeje a Jakuba, který je malován na plátně a pochází z 2. pol. 14. století. Na vnitřní straně křídel, která jsou k uzavření, jsou namalovány obrazy čtyř evangelistů, zezadu na jedné straně apoštolské vyznání víry a na druhé straně Desatero přikázání v češtině. Křídla jsou přemalována v roce 1862. Nad obrazem apoštolů jsou tři znaky: pánů z Hustiřan, Škopkův a pánů z Rizmburka. Pod obrazem jsou do oltáře vyryty úryvky z bible.

Až do roku 1862 byl u hlavního oltáře zavěšen již zmíněný obraz, který pořídil Petr Škopek roku 1623. Tento obraz malovaný olejovými barvami byl rozdělen na pole takto:

<table>
<tr><td></td><td>A</td><td></td></tr>
<tr><td rowspan="2">B</td><td>C</td><td rowspan="2">D</td></tr>
<tr><td></td></tr>
</table>

V horní polovině v prostředním poli **A** byl kříž a biblický nápis. V poli vlevo byly znaky a jména prarodičů a praprarodičů Petra Škopka, vpravo jeho manželky. V dolní polovině v poli **B** byla podobizna Petra Škopka s jeho dvěma syny, v poli **D** podobizna jeho manželky Anny Ozanny s dceruškou. V poli **C** byl nápis: „Vrozený a Stateczný Rytjrž Pan Pan Petr Sskopek z Billých Otradowicz a na Bielehradie Poboznie Kržestanskym Spusobem mage Wieku sweho… Leth život swug dokonal,…“

Kostel

V dolní části pod polem C byly znaky a jména Petra Škopka a jeho manželky Anny Ozanny i jejich rodičů. Rám obrazu byl ozdoben znaky spravedlnosti, víry a naděje.

Tuto pamětní tabuli popsal profesor Jandera ve svém spise „Ueber Miletin“ velmi podrobně, aby se její obsah zachoval, neboť se obával ohně, který by mohl vzniknout od blesku a který by kostel i s deskou zničil. Tabule nakonec byla opravdu zničena, nikoliv však bleskem, ale neslýchanou netečností. Roku 1862 se kostel uvnitř opravoval a bílil, proto byla tabule dovezena do Miletína k malíři a truhláři Hynku Rachotovi, aby seschlá prkna a malby obnovil a upevnil rám. Ale nemocný Rachota nemohl práci vykonat hned. Zanedlouho zemřel a tabule byla uložena na faře pod střechu. Po letech se odtud ztratila. Povídalo se, že z ní byly nadělány bedny a krbce.

U hlavního oltáře na straně epištoly byl kamenný náhrobek se znakem Dobřenských a s nápisem. Nyní je tento náhrobek zazděn ve hřbitovní zdi u vchodu vpravo. Vlevo ve zdi je zazděn kamenný náhrobek se znakem Holovouských, který dříve stával na straně evangelia. Pod stolicemi byly tři náhrobky s nápisy úmrtí Škopkovy rodiny. Dva z těchto náhrobků jsou zazděny ve hřbitovní zdi na severní a na východní straně, třetí beze stopy zmizel.

Hrobka na jižní straně věže s náhrobní deskou ve zdi

Na hřbitově u kostelní zdi na severní straně byla koncem 18. století přistavěna kostnice bez vchodu, do níž se házely vykopané kosti oknem.

U vchodu vlevo k západní straně byla dřevěná zvonice a v ní tři zvony. Roku 1862 byla ke kostelu na západní straně přistavěna věž a stará zvonice odstraněna. Zvony byly přeneseny do nové věže. Nejmenší zvon, který je těžký asi 5 q, má nápis: „Ave Maria Gracia“. Písmo (majuskula) pochází ze 14. století. Druhý zvon s nápisem: „Ja . hlas . wolagici . podte . dobrzi y hrzissniczy sem do božiho . domu . vzdaite czest .“ je těžký asi 8 q. Tentýž nápis má zvon na věži u katolického kostela v Černilově. Nápis je však úplnější a nechybí pod ním ani jméno zvonaře „mistra Tomáše z Hradcze“. Je proto možné, že tento zvonař lil i zvon v Červené Třemešné. Třetí, největší z nich, asi 12 q těžký zvon je nejvíce vyzdoben s nápisem pod korunou německým a uprostřed: „leta Panie MDLXXXXVI tento zwon gest slytey k Zadussy Czerwene Trzemessny za wladarzstwi vrozene Panij Anny Sskopkowy Holowauske z Holowaus a na Bielegradie przid pane Kryste a poziehney lidu sweho“. Pod tímto nápisem jsou tři znaky. Holovouský s písmeny A SS H Z H (Anna Škopková Holovouská z Holovous), Škopkův s písmeny P SS Z B O (Petr Škopek z Bílých Otradovic) a Hustířanský s písmeny A SS Z H (Anna Škopková z Hustířan). Na protější straně nápisu jsou do zvonu vyryty biblické znaky a mezi nimi jako na rozvinuté stužce nápis: „CERDOSEASIASBEPIAAT“. Titze, profesor všeobecného dějepisu na vysokých školách pražských, pokládal tento nápis za řecký, Alois Klar, profesor filologie, a Zimermann, skriptor král. universitní biblioteky v Praze, se ve čtení nápisu také neshodli. Stužka s tímto nápisem je totiž jako rozvinutá, ohnutá do půlkola a na dvou místech přeložena v záhyb. Proto je čtení obtížné. Ale nakonec se páni profesoři přece jenom shodli na tomto znění textu: při rozvinutí – „SACERDOS BOHVSLAVS BEPTA ALTO“, v zavinutí – „MAVTA“. Toho roku 1596 byl v Miletíně farářem podobojí kněz Bohuslav Bepta z Vysokého Mýta. Možná, že právě on daroval sám tento zvon kostelu, neboť byl dosti zámožný, a i v nápisu na zvonu můžeme číst „za vladařství“ a nikoliv nákladem.

Na východní straně u kostelní zdi byl roku 1855 pohřben Hynek Václav Falge, držitel panského statku Miletína. Roku 1862, po přistavění nové věže, zřídily jeho sestry zvláštní hrobku na jihu této věže a daly do ní přenést pozůstatky bratra Hynka Václava a ze starého hřbitova v Miletíně pozůstatky otce Hynka Josefa, matky Marie Kláry, sestry Jindřišky Alžběty, švagra Josefa, svobodného pána z Simbschen, a synovce Jindřicha Wolfganga z Albeku. To vše bylo provedeno až po dosažení vyššího povolení 7. října t. r. Hrobka je přikryta velkým kamenem, do něhož je vytesán nápis: „Na vydržování této hrobky jest nadace na 50 zl. rak. m. v zádušní kase uložená, z jejichžto úroku se tato hrobka po všechny časy v dobrém stavu zachovati má.“ Avšak po roce 1906, kdy byla

velká sucha, byla hrobka vylita betonem, neboť to prý bylo nutné pro záchranu věže, která se následkem velkého sucha začala posouvat. Pozůstatky odtud byly zakopány k plotu.

Zajímavé svědectví ze stavby věže v roce 1862 podal Václav Bičiště.
Vyprávěl, že u pobočního portálu, kde dávali ostění, byla nalezena kostra dítěte. Tak vznikla domněnka, že se dříve při novostavbách zaživa pohřbívala nekřtěňátka.

V popisu pražské diecése z roku 1344 a 1350 se jmenuje v hradeckém děkanátě mezi farními kostely také kostel v Červené Třemešné. V obci byla tehdy i fara. Z farářů, kteří sloužili v Červené Třemešné, jsou známi jen někteří, např. Jan Cholný (za dob Diviše Mrzáka, pána z Miletínka), Josef Racek roku 1358, Jan z Holovús roku 1390, Martin roku 1395, Kliment roku 1407, Hašek.

Cesta od vsi ke kostelu

Po vypuzení kněží podobojí se stal kostel filiálním miletínské fary. K miletínské farnosti pak patřil: farní kostel v Miletíně, mešní kaple v Lázních a v Třebihošti a nově filiální kostel v Červené Třemešné.
V jedné z kronik farního úřadu se můžeme dočíst o zřízení farní knihovny. V kronice se píše: „Důstojný pan farář Jan Arnold bydlící v Praze na odpočinutí starostliv jsa o vzdělání lidu bývalé své farnosti miletínské založil farní knihovnu a odeslal mnoho knih dílem pro poučení, dílem pro kratochvílné čtení s tím přislíbením, že ještě po delší čas knihy odesílati bude, aby knihovna náležitě užitečnými knihami se rozmnožila. Z vděku a uznalosti zvolila slavná městská rada Arnolda za čestného měšťana a udělila mu památkový diplom.“ Jan Arnold – bratr známého revolucionáře Emanuela Arnolda, je např. znám tím, že sloužil sbratřovací mši na Koňském trhu v Praze na počátku tzv. svatodušních bouří roku 1848.

Dne 7. září 1893 byla podána pod knížecím patronátem žádost na vyšší místa ohledně zvětšení farního kostela použitím financí filiálního kostela v Červené Třemešné v obnosu 3 000 zl.

Roku 1893 zažádali občané Červené Třemešné farní úřad o nájem polí kostela, jejichž užitek patřil miletínskému faráři. Na srozumění byla vydána „Nájemní smlouva,“ kterou se pozemky pronajaly na šest let od 1. října 1893 podle usnesení veřejné dražby ze dne 24. září 1893.

Začátkem roku 1895 byla nově zakoupena od firmy Heindl ve Vídni křížová cesta a dne 3. března t. r. byla v kostele slavnostně vysvěcena.

Roku 1898 byl vydán nový hřbitovní řád a téhož roku byl koupen přifařené obci Dobši nový zvon s obrazem sv. Ondřeje.

Dne 25. března 1905 byla v kostele slavnost u příležitosti zakoupení nových varhan od firmy J. Tuček z Kutné Hory za 1.200 K. Jejich oprava byla v roce 1925 pořízena za peníze kostela. Varhanictví bylo ke kostelu připojeno až po roce 1866 a trvá dosud. V roce 1981 byly varhany převedeny na elektrický motor. Elektrický kabel byl do kostela zaveden na podzim 1976.

Kdy byly nejvýznamnější opravy kostela? Bylo to za Petra Škopka kolem roku 1620 a za faráře J. Kamarýta asi o 50 let později. Ve dvacátém století se konala oprava v roce 1924 a poslední nákladná oprava v letech 1968 – 73, kdy byl restaurován vnitřek i vnějšek kostela i věže, byla zasazena mozaiková okna a vnitřek obložen modřínem.

V roce 2004 se stala Červená Třemešná inspirací pro akademického malíře Jiřího Škopka z Jaroměře k namalování krásných pohledů.

KULTURNÍ ŽIVOT OBCE

Občané Červené Třemešné mohou vděčit za společenskou i kulturní iniciativu Sboru dobrovolných hasičů, který byl v obci ustanoven 15. května 1910 a byl přiřazen k župě hořického okresu. Sbor měl 14 zakládajících členů, prvním velitelem byl zvolen Josef Flegl a prvním starostou Josef Bičiště. Zpočátku sbor neměl žádné náčiní, ale ještě toho roku byla zakoupena stříkačka, kterou dopravovaly dva páry koní, a byla umístěna v kůlně J. Fátora. O místě hasičské zbrojnice se sousedé nemohli dohodnout. Nakonec se přece jen shodli a již 18. dubna 1911 byla do nové zbrojnice, pořízené za 1571 K a postavené zásluhou Fr. Bejra a J. Kareše, převezena stříkačka. Bylo zakoupeno hasičské vybavení a po výcvicích, které sbor pořádal, hasiči pomáhali při hašení požárů, zúčastňovali se okrskových soutěží, župních sjezdů apod. Poučení pro svou práci nacházeli v zemské škole hasičské, kterou navštěvovalo několik členů sboru, a v mnoha časopisech a novinách, které odebírali (Cvičitelská beseda, Na pomoc, Hospodářský věstník hořického okresu, Hasičské rozhledy, …).

Zanedlouho po založení sboru se ustanovil při HS zábavný výbor. Pořádal zábavy a různá sousedská posezení v hostinci u Fátorových nebo na Dachovech. Zisk uměli hasiči dobře využít. Dne 27. listopadu 1910 se výbor usnesl na zřízení knihovny na svůj náklad.

Do začátku knihovna dostala 60 knih, půjčování knih začalo 15. ledna 1911. Sbor se i nadále staral o rozkvět knihovny. Posílal různé žádosti o přiděl knih, jako např. k Jeho Veličenstvu (žádost zamítnuta), k Českému odboru rady zemědělské (odtud žádná odpověď), Osvětovému svazu v Praze (slíbili), … I přes tento neúspěch se knihovna začala rozšiřovat na dnešních 569 kusů. Občané knihovnu přijali dosti vřele, o knihy byl zájem. Výpůjčky dosahovaly v roce 1911 – 245 ks, v roce 1913 – 206 ks. Ale i při tomto ne zrovna malém obratu knihovny si kronikář stěžuje: „Jistě polovina občanů ještě ani knihu naši snad neviděla. Zároveň myslím, že na mnohých místech leží kniha pod krovem, opuštěná, dána svému osudu. Proto bych rád, kdyby se obtěžovali a přispěli tou knihou do knihovny, by tajemství té knihy dostalo se mezi čtenářstvo.“

Přes I. světovou válku byla knihovna uzavřena a ani ve II. světové válce nedosahovaly výpůjčky velkého počtu. Ve 20. letech byla sborová knihovna předána obci a umístěna v budově školy.

Hostinec U Fátorů

Knihovna – to nebyla jediná zásluha sboru. Po roce 1910 začalo také rozkvétat ochotnické divadelnictví, jehož počátek v obci je v roce 1888. Od roku 1911 do roku 1951 sehráli ochotníci 45 představení, jako např. Vojnarku, Kříž u potoka, Květy v bouři, Maryšu, Naše furianty, Skřivánka, …

Již v roce 1903 a pak v roce 1912 postavili největší nadšenci pro divadlo jeviště. Našli se však i takoví, kteří „si po straně moc pohubovali na ty funkcionáře“. Jenomže ti funkcionáři byli přesvědčeni, že se veřejnou prací vzájemně vychovají na občany, jakých je potřeba, a nebudou pak toho mínění, že hasiči jsou veřejnosti na obtíž.

Pro postavení jeviště byly nejdůležitější truhlářské práce. Ty byly zadány Josefu Erbrtovi z Miletína. Pak byly zakoupeny kulisy a pan Mařinka toho roku ještě namaloval krásnou oponu s nápisem „Kde domov můj?“. Kulisy na jednotlivá představní stavěli občané obce podle popisných čísel domů. Tak se na divadelnické činnosti vlastně podílela celá obec. Postupem doby se divadlo těšilo větší přízni než knihovna.

Význam divadla si tenkrát uvědomil i kronikář, který zapsal: „Důležitým útvarem lidového vzdělávání jest divadlo zvláště v těch místech, kde láska a chuť ku čtení ještě není zakořeněná a je považována za zbytečné.“

Díky divadlu se také více spojila obec se školou, neboť děti hrály pod vedením správce stejně jako dospělí. „Hrálo se“ v hostinci u Fátorových, a to většinou u příležitosti svátků, výročí. O Vánocích roku 1923 sehrály děti představení „O zakletém srdíčku“, o Vánocích 1933 „Krakonošovu medicínu“, … A příkladem spolupráce ochotníků a dětí je divadelní hra „Štědrý večer po pěti letech“ od učitele Fr. Kňourka z Dobše, kterou v předvánoční době roku 1932 nacvičili učitelé Rozsevač a Černý se žáky a ochotníky. O tom, že představení měla jistou úroveň, svědčí i články o místním divadle v Hořických novinách nebo v Žatvě.

Hasiči si však hleděli i svého pravého poslání. Po roce 1913 byly v obci zřízeny nádrže. Během války sbor ztratil mnoho členů a činnost byla skoro úplně zastavena. Po válce se sbor přece jen vzchopil. V roce 1922 zakoupili hasiči památník členům sboru i občanům z Červené Třemešné padlým ve válce.

S rozvojem hasičství souvisí i různé kurzy, které pořádala hlavní župa. Z obce se hasiči zúčastňovali kurzu samaritského a kurzu pro technické činovníky. Poznatky si nenechávali jen pro sebe. V obci se začaly na téma hasičství pořádat různé besedy, které vedl osvětový referent, učitel Alois Rozsevač.

I dnešní požárníci aktivně pracují. Sice už nehrají divadlo, ale na nich závisí organizace plesů a příležitostných zábav. Pravidelně se zúčastňují okrskových soutěží a přednášek. O aktivitě sboru svědčí i to, že za 70 let svého působení pomohli uhasit 23 požárů v obci i okolí.

V obci bylo sice hodně lidí členy hasičského sboru, ale byla zde snaha i o to, aby všichni občané pracovali alespoň v jednom spolku „za účelem docílení vyšší sklizně na poli kultury“. V Hořicích byl v roce 1912 založen dobročinný spolek Lidumil, jehož členy se stalo i 7 občanů z Červené Třemešné. Důvěrníkem spolku v obci byl Fr. Luštinec.

Snad nejvíce členů (69) měla Národní jednota severočeská, jejímž předsedou byl V. Deyl. Tento spolek se také zasloužil o růst fondu místní knihovny, neboť vedle hasičů a obce i on nakupoval knihy. Roku 1925 byla v Červené Třemešné a Dobši založena lidová strana. Předsedou byl zvolen Josef Hloušek. Při této příležitosti sehráli ochotníci 12. března představení „Tvrdé hlavy“.

Během II. světové války se ve vsi divadlo téměř nehrálo a po válce se ochotníci už tak dohromady nedali, proto se divadelnický spolek po roce 1951 rozpadl. Po zániku divadla si v obci probojovaly své místo film a televize (Václavův biograf v Miletíně). Lidé se občas sešli ve škole, kde pro ně děti pod vedením učitele připravili příležitostný program k MDŽ, vánoční besídky, … Po roce 1975, kdy se sjednotily národní výbory, vzniklo hlavní kulturní středisko v Miletíně.

Jak je vidět, obec nikdy nestála stranou od okolního dění. Nemá žádné kulturní bohatství, jedinými kulturními památkami jí jsou kostel a několik soch v okolí i v obci. Ale podle mne je důležité, že zde existoval bohatý kulturní život.

Zajímavosti

Pojmenování pozemků
Prostřední, U Lesa, Na Křemenu, U Dobše, Na Nebesích, Na Stávkách, Na Dráhách, Na Choleře, Janovská, Židovka, Kouty, Kopeček, Rovinka, Měřice, Za Humny, Končiny, U Kostela, Kamenec, Prostřední, Prašivka, Homolka, Pod Borovým, Buben, Mai-ner

Pojmenování lesů
Obecní, Zádušní, Za Lukami, Hormršovský (o něm tato pověst: „*V jednom domě se hospodská dcera dopustila cizoložství. Taková musela stát při úvodu před kostelem a každému, kdo šel kolem, musela opakovat svůj prohřešek. Otec, aby ji od hanby ochránil, daroval prý ke kostelu kus lesa – od té doby se jmenuje Hormršovský*“), Panenský (ten prý darovaly kostelu tři staré panny, které jsou teď pohřbeny na místním hřbitově).

U Jahodné „Na Stávkách“ byly ke konci 19. století nalezeny prý „velmi cenné věci“ z doby bronzové (lidu s lužickou kulturou), zvláště popelnice. Vše se však z neznalosti cennosti těchto vykopávek ztratilo.

Jmenovci
Václav Flegl – Jahodná
Antonín Flegl – kanonýr
Josef Flegl – Bětuščin (čp. 16)
Václav Flegl – Chalupském
Josef Flegl – Fléglíček (čp. 26)
(Pojmenování pochází z konce 19. století)

Osobnosti mající vztah k obci

K. J. Erben Náš kostelík “na pahorku mezi buky“ se dostal do jeho Pokladu.

K. V. Rais popsal ve svém díle Bělohradsko, krajinu pod Zvičinou, Podkrkonoší a Krkonoše.

Josef Deyl (nar. 1889 v Č. Třemešné – 1957 Hořice) - sochař v Hořicích, autor hřbitovních plastik. Svému bratru Ladislavovi vytesal na hrob také hřbitovní plastiku, hrob Ladislava je v Č. Třemešné na hřbitově.

Ignác Falge pláteník z Trutnova, koupil miletínské panství v roce 1788. Je pochován v rodinné hrobce v Č. Třemešné.

Jan Malát hudební skladatel. Z Prahy jezdil i na Dachova a odtud vycházel do okolí.

Josef Špringer (nar. 1882 v Červ. Třemešné -1961) - učitel v Hořicích, ředitel školy v Miletíně, regionální vlastivědný badatel, archivář, publicista.

Napsala: Věra Trybenekrová-Bičišťová v roce 1982, aktualizovala v roce 2010
Fotografie: Věra Trybenekrová, PhDr. Jan Tomíček
Kresby: Oskar Teimer